

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Elena Stoica

Adina Șerbănoiu

Ars Libri

Adina Grigore

Cristina Ipate-Toma

EDUCAȚIE PLASTICĂ

Manual pentru clasa a VI-a

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.
Manualul școlar este aprobat de Ministerul Educației
prin ordinul ministrului educației nr. 4669/12.06.2024.

Acest manual școlar este realizat în conformitate
cu Programa școlară aprobată prin
Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 3393/ 28.02.2017.

numărul 119 – număr unic de telefon la nivel național pentru cazurile de abuz
împotriva copiilor și 116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Elena Stoica

Adina Șerbănoiu

Ars Libri

Adina Grigore

Cristina Ipate-Toma

EDUCAȚIE PLASTICĂ

Manual pentru clasa a VI-a

Inspectoratul Școlar al Județului/Municipiului
Școala/Colegiul/Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

- * Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.
- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.
- Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând cu anul școlar 2024-2025.

Educație plastică. Manual pentru clasa a VI-a
Elena Stoica, Adina Șerbănoiu, Adina Grigore, Cristina Ipate-Toma

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. *Dorin Grecu*, Universitatea Națională de Știință și Tehnologie
Politehnica București, Centrul Universitar Pitești
Prof. grad didactic I *Ionela Cârstea*, Colegiul Național Zinca Golescu Pitești, jud. Argeș

Copyright © Editura Ars Libri, 2024

Toate drepturile rezervate

ISBN: 978-606-36-2624-1

Editura Ars Libri

Str. Victoriei, bl. Z1, sc. D, ap. 1

oraș Costești, județul Argeș

Tel: 0248 546 357; 031 82 82 293

e-mail: arslibri@yahoo.com

www.edituraarslibri.ro

Editor: Adina Grigore

Coordonator colecția „Manuale școlare”: Prof. Adina Grigore

Redactor-șef: Prof. Cristina Ipate-Toma

Tehnoredactare, grafică și design: Mihai Ștefănescu

Credite foto: Freepik

Machetare și prepress: Mihai Ștefănescu

Tipărit la Ars Libri Prof SRL, Costești, Argeș

Orice preluare, parțială sau integrală a textului, a graficii sau a formatului digital al acestui manual se face doar cu acordul expres în scris al Editurii Ars Libri.

Acest manual, în format tipărit și electronic, este protejat de legile românești și internaționale privind drepturile de autor, drepturile conexe și celelalte drepturi de proprietate intelectuală.

CUPRINS

Instrucțiuni de utilizare a manualului digital	4
Competențe generale și competențe specifice	5
Recapitulare inițială	6
Evaluare inițială	6

I. LIMBAJUL PLASTIC	7
1. Expresivități ale limbajului plastic	8
2. Operarea cu „valoarea” ca element de limbaj în spațiul plastic	12
3. Linia valorată, pata valorată. Contrastul valoric ca mijloc de expresie plastică	13
4. Contrastele cromatice ca mijloace de expresie plastică (conform teoriei constructive despre culoare)	16
5. Game cromatice	24
6. Acorduri cromatice	25
7. Dominanta cromatică	26
8. Recapitulare	27
9. Evaluare	28

II. NOȚIUNI DE CULTURĂ ARTISTICĂ	29
1. Privire de ansamblu asupra istoriei artei europene – periodizare pe țări și secole (selecție pe momente de apogeu)	30
1.1. Artă în Preistorie până în secolul al XIV-lea	30
1.2. Artă secolelor al XIV-lea – al XVI-lea ..	35
1.3. Artă secolului al XVII-lea	38
1.4. Artă secolelor al XVIII-lea – al XIX-lea ..	40
1.5. Artă secolului al XX-lea	46
2. Recapitulare	48
3. Evaluare	50

III. TEHNICI SPECIFICE ARTELOR PLASTICE ..	51
1. Tehnici grafice – valoarea prin linie și suprafață în creion și cărbune	52
2. Tratarea picturală	55
3. Tratarea decorativă	57
4. Recapitulare	58
5. Evaluare	60

IV. COMPOZIȚIA PLASTICĂ	61
1. Natura ca sursă de inspirație – schițe, crochiuri	62
2. Forme naturale – forme plastice, plane și spațiale	64
3. Compoziția decorativă – stilizarea și modulul	66
4. Ritmul în compoziția decorativă	68
5. Ritmul în compoziția plastică	69
6. Recapitulare	71
7. Evaluare	72

V. PROIECTE ȘI EVENIMENTE	73
1. Expoziția	74
2. Recapitulare	76
3. Evaluare	77

Recapitulare finală	78
Evaluare finală	79
Dicționar	80

Instrucțiuni de utilizare a manualului digital

Conținutul manualului digital cuprinde integral conținutul manualului în variantă tipărită, având în plus (sau în locul ilustrațiilor de pe hârtie) elemente specifice precum: exerciții interactive, jocuri educaționale, animații, filme și simulări.

Navigarea este consistentă, permite parcurgerea manualului și revenirea la activitatea de învățare precedentă.

Manualul digital conține activități multimedia interactive de învățare (AMII), după cum urmează: statice, animate și interactive.

Manualul în format electronic poate fi accesat și utilizat pe orice PC/ tabletă/ smartphone cu procesor minimum de 800 MHz, 512 MB RAM, 1GB spațiu disponibil de stocare.

Sistem de operare – Windows Vista+, Android 4.03+, Linux (Ubuntu 14.04, Linux Mint 16, Debian GNU/Linux 7.0, OpenSUSE 13.1), OS X 10.9+, iOS 7.1.X+.

Browser – Google Chrome 31+ (Windows Vista+, Android 4.03+, Linux, OS X 10.9+, iOS 7.1.X+) **Mozilla Firefox 25+** (Windows Vista+, Android 4.03+, Linux, OS X 10.9+) **Internet Explorer 10+** (Windows 7+) **Safari 7+** (OS X 10.9+, iOS 7.1.X+) sau echivalent.

Rezoluție minimum 1024 x 768 pixeli.

Rularea aplicației pe calculator, tabletă, smartphone se realizează online prin accesarea adresei de web indicată, scrisă în bara de adresă a browser-ului.

Butonul **Ajutor** conține un ghid de utilizare a butoanelor de navigare prezente în manual, și anume:

Butonul **Cuprins** conține titlurile unităților și ale subunităților manualului și pagina la care se află fiecare. Dând clic pe cuprins, se poate merge la fiecare dintre acestea printr-un clic pe tema respectivă.

Saltul direct la o anumită pagină se poate face prin introducerea numărului de pagină dorit în caseta din bara de butoane de sus, după care se apasă tasta **Enter**.

Pentru a parcurge manualul pagină cu pagină, se dă clic pe butonul pentru a merge înainte, iar pentru a vedea paginile din urmă, se dă clic pe butonul .

Butonul **Ajutor contextual** oferă indicații despre modul în care trebuie parcurse activitățile multimedia interactive de învățare și se află poziționat la fiecare dintre acestea.

Butonul **Validare** este pentru validarea corectitudinii rezolvării unui item.

În cazul în care se dă clic pe acest buton și apare **Felicitări! Ai răspuns corect!**, se confirmă rezolvarea corectă a itemului.

În cazul în care se dă clic pe acest buton și apare **Ai greșit! Mai încercă!**, itemul este rezolvat greșit.

Pentru reluarea unui exercițiu interactiv, se dă clic pe butonul **Reia exercițiul** .

 Pornire AMII animat

 Pauză AMII animat

 Stop AMII animat

 Închiderea ferestrei curente

 AMII static

 AMII animat

 AMII interactiv

Competențe generale și competențe specifice

1 Receptarea cu sensibilitate și spirit critic a mesajelor artistic - vizuale în scopul formării culturii artistice de bază

- 1.1. Decodificarea mesajelor transmise prin limbaj artistic în cazul artelor tridimensionale
- 1.2. Corelarea mesajului artistic al unei lucrări de artă cu mijloacele de expresie
- 1.3. Recunoașterea diferitelor forme de comunicare artistică, plastică și decorativă în timp și spațiu

2 Utilizarea de instrumente și tehnici variate specifice artelor vizuale, plastice și decorative

- 2.1. Utilizarea în contexte variate a instrumentelor corespunzătoare diverselor tehnici
- 2.2. Adecvarea limbajului plastic folosit la comunicarea mesajului intenționat

3 Exprimarea ideilor, sentimentelor și a mesajelor, utilizând limbajul artistic - vizual în contexte variate

- 3.1. Valorizarea propriilor idei și a sentimentelor exprimate prin limbaj plastic în cadrul unor compoziții proprii
- 3.2. Realizarea de produse artistice creative, originale și funcționale, în cadrul unor evenimente culturale școlare

Portofoliul constă într-o mapă în care se vor atașa toate lucrările realizate pe parcursul anului școlar. Conținutul portofoliului va fi evaluat de către cadrul didactic, în funcție de următoarele criterii: *respectarea cerinței, originalitatea și aspectul general*. Rezultatele obținute vor fi analizate și apreciate și de către colegi și părinți. Activitatea și comportamentul tău din cadrul orelor de educație plastică vor fi observate sistematic de către profesor și consemnate în *Fișa de observare sistematică a activității și a comportamentului elevului*. Aceasta constituie o modalitate de evaluare a implicării tale în activități.

Fișa de observare sistematică a activității și a comportamentului elevului (model orientativ) va fi utilizată de către cadrul didactic pe parcursul întregului an școlar.

	Caracteristici/ comportamente	DA	NU
1. Atitudinea elevului față de sarcinile de lucru			
	A colaborat cu ceilalți colegi.		
	A solicitat ajutor la nevoie.		
	A finalizat activitatea.		
2. Asumarea responsabilităților în realizarea sarcinilor de lucru			
	A avut spirit de inițiativă.		
	A respectat regulile pentru îndeplinirea sarcinilor.		
3. Corectitudinea realizării sarcinilor			
	A pus în aplicare achizițiile anterioare.		
	A remediat problemele/ dificultățile apărute.		
	A îndeplinit corect sarcinile.		
4. Progresul realizat			

 → Simbol Aplicație

Recapitulare inițială

Identifică elementele de limbaj plastic din imaginile de mai jos.

Realizează o lucrare plastică, după una dintre următoarele teme orientative:

Mașina timpului, Pădurea-aurul verde al planetei, Universul etc.

Vei avea în vedere respectarea următoarelor cerințe:

- utilizarea unui procedeu de tratare picturală;
- utilizarea instrumentelor de lucru specifice procedurii alese;
- redarea luminii și a umbrei.

Evaluare inițială

Realizează un comentariu de artă pentru tabloul alăturat, cu parcurgerea următoarelor etape:

a. Prezentarea autorului, a titlului lucrării, a curentului artistic, a ramurii în care se încadrează, a tehnicii de lucru;

b. Descrierea momentului redat în tablou: forme, centru de interes;

c. Identificarea elementelor de limbaj plastic (*liniile*: subțiri, orizontale etc.; *culorile*: tonuri, nuanțe, calde, reci, complementare; *formele*: spontane, elaborate, geometrice; *valorile*: luminile și umbrele) și a modului în care acestea au condus la transmiterea mesajului;

d. Precizarea tipului de spațiu (închis sau deschis) și a dominantei compoziției (orizontală, verticală sau oblică);

e. Descifrarea mesajului prin descoperirea unor indicii;

f. Formularea concluziei (mesajul autorului – sentimentele evidențiate).

Autoevaluare

Verifică modul în care ți-ai îndeplinit sarcinile, urmărind criteriile și baremul de notare.

Interevaluare

Analizează lucrarea unui coleg și spune-i ce îți place cel mai mult. Ce ar fi putut realiza mai bine?

Vincent Van Gogh,
Lan de grâu cu chiparoși

Barem de notare

a. 0,30 p x 5 = 1,5 p

b. 0,75 p x 2 = 1,5 p

c. 0,30 p x 5 = 1,5 p

d. 0,75 p x 2 = 1,5 p

e. 1,50 p x 1 = 1,5 p

f. 1,50 p x 1 = 1,5 p
Oficiu 1 p

Total 10 puncte

I. LIMBAJUL PLASTIC

1. Expresivități ale limbajului plastic
2. Operarea cu „valoarea” ca element de limbaj în spațiul plastic
3. Linia valorată, pata valorată. Contrastul valoric ca mijloc de expresie plastică
4. Contrastele cromatice ca mijloace de expresie plastică (conform teoriei constructive despre culoare)
5. Game cromatice
6. Acorduri cromatice
7. Dominanta cromatică
8. Recapitulare
9. Evaluare

1. EXPRESIVITĂȚI ALE LIMBAJULUI PLASTIC

Orice lucrare artistică trebuie să transmită o idee, un gând, un mesaj.

Desenele și picturile se pot realiza cu ajutorul elementelor de limbaj plastic: **punct, linie, formă, volum, valoare, culoare** etc., pentru că acestea au o mulțime de posibilități de expresie, sensuri și semnificații (Fig. 1, Fig. 2).

Fig. 1 Gustav Klimt, *Copacul vieții*

Fig. 2 Lucrare realizată de elev

Identifică elementele de limbaj plastic folosite și mesajul transmis de fiecare dintre lucrările de mai sus.

Expresivitatea punctului

Punctul în arta plastică

Punctul este urma lăsată de instrumentul de lucru (pensulă, creion, peniță etc.) la contactul cu suportul de lucru sau orice formă plană de mici dimensiuni în raport cu suprafața.

Efectul spațial al punctului

Prin dispunerea lor pe o suprafață, punctele pot sugera apropiere - depărtare, greutate, luminozitate, sens (Fig. 2). Aceste efecte se obțin prin diferențieri de: mărime, densitate, sensuri ale așezării (orizontal, vertical, drept, oblic, dezordonat) (Fig. 3).

Expresivitățile punctului

Ca semn plastic, într-o pictură/desen, formele din natură pot deveni puncte (case, pomi, flori, ochi etc.) (Fig. 1, Fig. 4). Acestea pot comunica idei, sentimente, trăiri.

Fig. 1 Nicolae Tonitza, *Portret de copil*

Fig. 2 Dispunerea punctelor

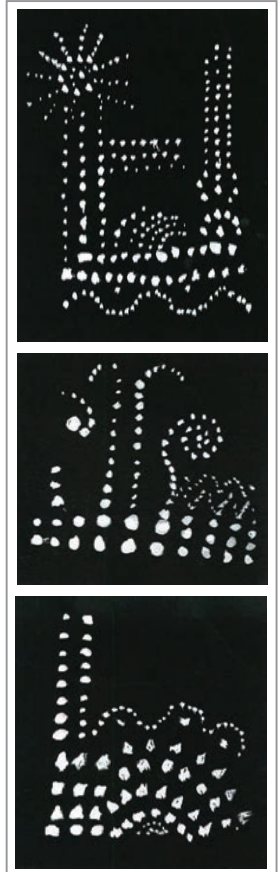

Fig. 3 Dispunerea punctelor

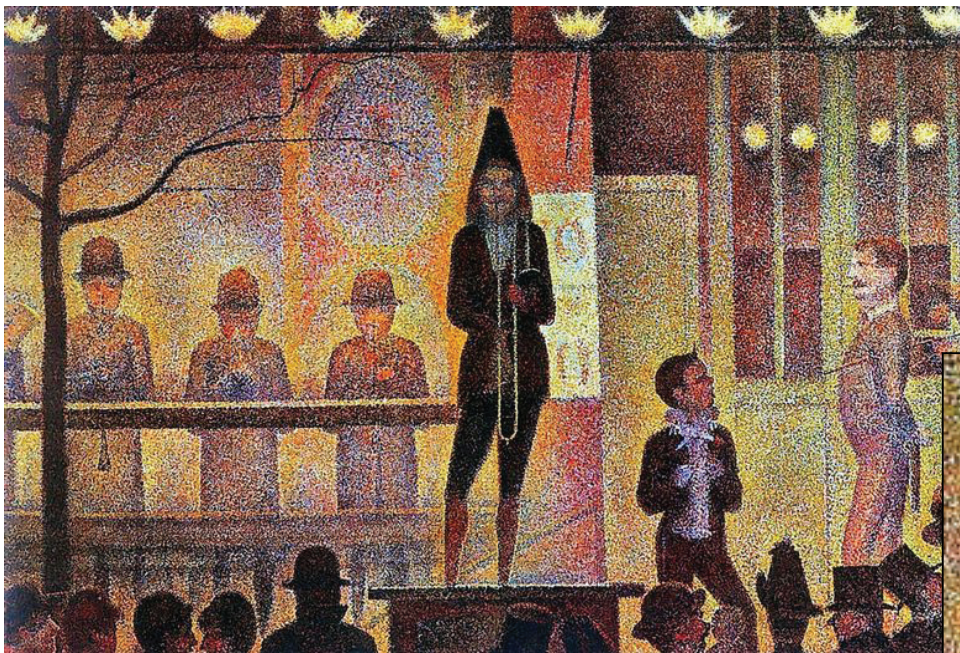

Fig. 4 Georges Seurat, *Parada la circ*

Detailiu

Expresivitatea liniei

Urma lăsată de un punct deplasat în spațiu reprezintă o linie.

Linia este un **semn plastic**, un mijloc de comunicare a afectivității și a inteligenței umane. Are o mulțime de posibilități de expresie, o suită întreagă de sensuri și de semnificații. Aceasta poate transmite: stabilitate, instabilitate, hotărâre, energie, sensibilitate, eleganță, armonie, mișcare, viață etc. (Fig. 1, Fig. 2).

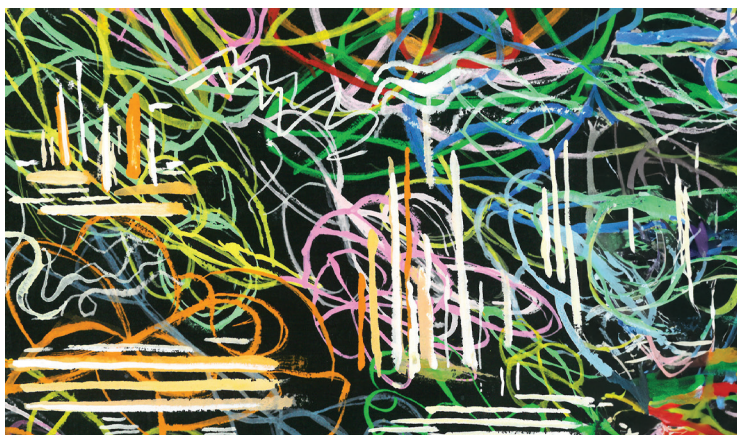

Fig. 1 Tipuri de linii

După grosime, linia poate fi:
nemodulată – pe parcursul ei are aceeași grosime;
modulată – pe parcursul ei are diferite grosimi (Fig. 3, Fig. 4, Fig. 5).

Fig. 3 Vincent Van Gogh
Doi copii

Fig. 4 Albrecht Dürer
Doi tineri călăreți

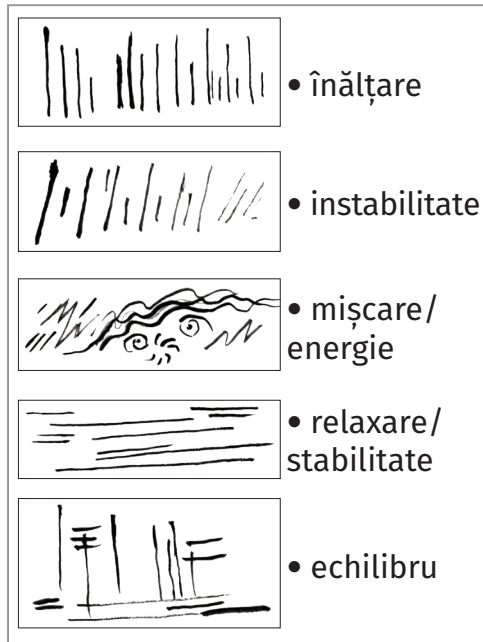

Fig. 2 Semnificații ale liniei

Fig. 5 Lucrare
realizată de elev

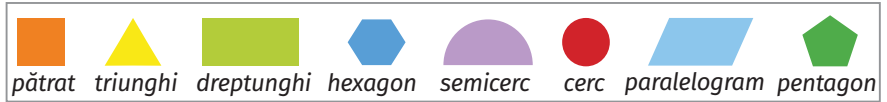
Trasează o linie frântă (vezi în Fig. 5). În ce o poți transforma? Ea constituie punctul de plecare pentru un desen. Poți adăuga diverse detalii deasupra, în stânga, în dreapta și dedesubtul liniei.

Poți alege un grup de linii diferite (verticale, oblice, orizontale, în spirală) sau poți porni de la o literă, de exemplu W, care să te conducă la o lucrare prin care să transmiți mesajul dorit.

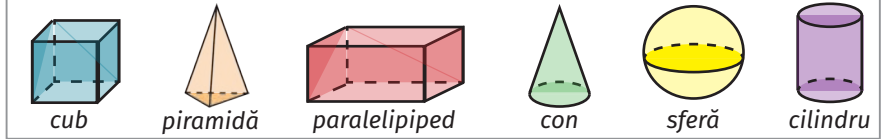
Expresivitatea formei

Forma reprezintă, în general, aspectul exterior, înfățișarea sub care se prezintă orice lucru, ființă etc. În artele vizuale, forma are două ipostaze:

- formă **bidimensională** (cu două dimensiuni);

- formă **tridimensională** (cu trei dimensiuni).

În funcție de liniile care alcătuiesc aspectul exterior, formele au anumite expresivități:

- **stabilitate, echilibru** (linie verticală, linie orizontală);
- **gândire superioară, aspirație, agresivitate** (linie oblică);
- **perfectiune, mișcare** (linia curbă).

În artele plastice, forma este de două tipuri:

- forma spontană (Fig. 1, Fig. 2);
- forma elaborată (Fig. 3).

Fig. 1 Formă spontană din natură

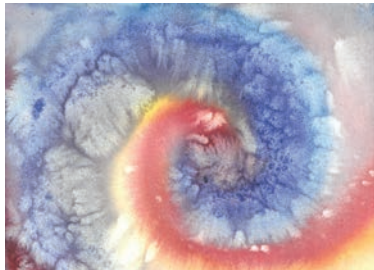

Fig. 2 Formă spontană creată de om

Fig. 3 Lucrare realizată de elev

Forma creată de om prin actul de creație poate comunica idei, sentimente etc.

Expresivitatea formei elaborate poate fi obținută prin investirea ei cu anumite relații de mișcare, de lumină și de culoare.

🌀 Observă exemplul alăturat, *Mașina care ajută planeta* (Fig. 4). Pornind de la un cerc și un pătrat, realizează un desen în care să exprimi ideea de mișcare. Dă-i un titlu sugestiv.

Fig. 4 Lucrare realizată de elev

2. OPERAREA CU „VALOAREA” CA ELEMENT DE LIMBAJ ÎN SPAȚIUL PLASTIC

Valoarea se referă la gradul de luminozitate sau întunecime (umbră) al unei culori, fiind esențială pentru definirea volumelor formelor și aprofundarea spațiului într-o lucrare de artă.

Avalora înseamnă a dirija logic și conștient lumina și umbra cu ajutorul gradațiilor creionului, ale cărbunelui, ale culorii pe o suprafață plană (redarea luminii și a umbrei).

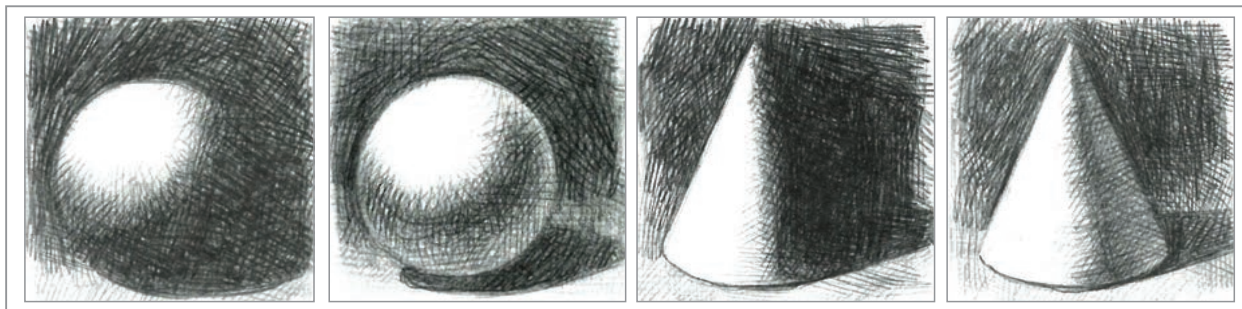

Fig. 1 Valorația

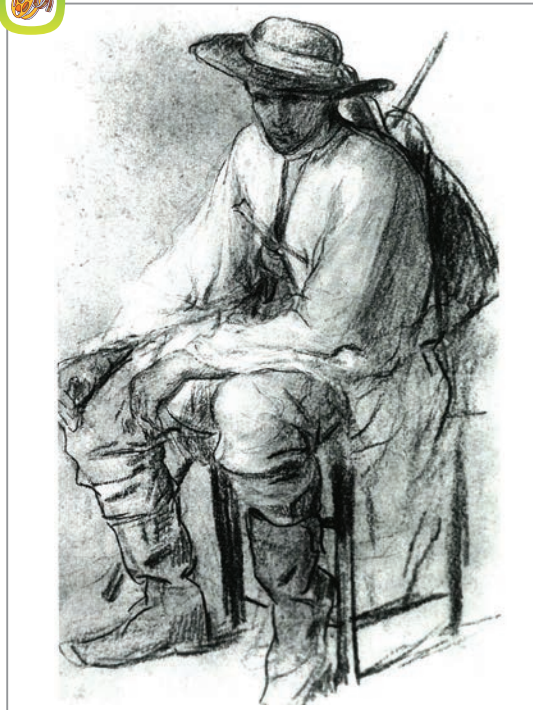

Fig. 2 Nicolae Grigorescu, *Flăcău din Bacău*

Trasează o spirală pe toată suprafața foii și suprapune o serie de alte spirale peste aceasta.

Hașurează unele forme, la alegere, cu degradeuri de griuri (o gamă). Ce ai obținut?

Observă și lucrarea alăturată (Fig. 3). Ce forme au luat naștere?

Valorația este procedeul prin care se redau în desen efectele de volum, de umbră și de lumină. Aceasta devine evidentă când pe fiecare element desenat apar toate intensitățile de lumină (redarea volumului) (Fig. 1).

Se valorează cu ajutorul liniilor alăturate sau suprapuse pe direcții diferite (prin hașurare).

Valoarea poate fi utilizată pentru a comunica emoție și atmosferă într-o lucrare de artă. Valorile luminoase și vibrante transmit bucurie sau energie, în timp ce valorile mai întunecate pot sugera o stare de melancolie sau mister (Fig. 2).

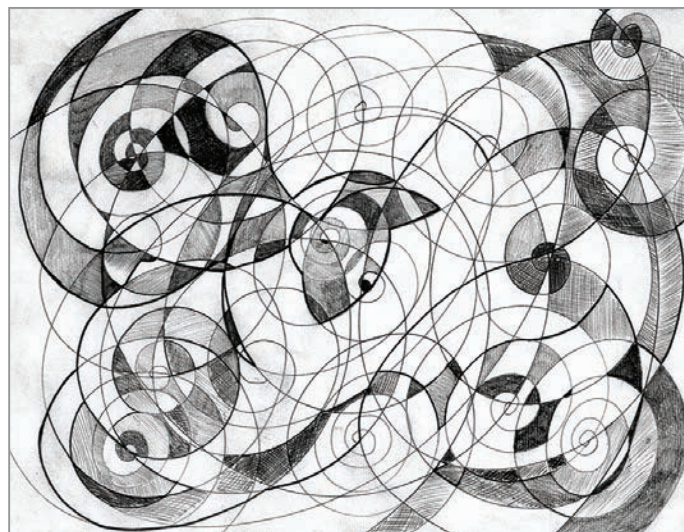

Fig. 3 Lucrare realizată de elev

3. LINIA VALORATĂ, PATA VALORATĂ. CONTRASTUL VALORIC CA MIJLOC DE EXPRESIE PLASTICĂ

Linia valorată

În artă linia reprezintă un mijloc de exprimare, de comunicare a mesajelor.

Pentru a realiza cât mai bine raportul, armonia, proporția etc. într-o lucrare, se folosesc linia modulată și linia valorată.

Linia modulată, prin diferitele ei îngroșări, poate deveni valoare (Fig. 1, Fig. 2, Fig. 3, Fig. 4).

Linia valorată pune în evidență lumina și umbra. Partea luminată este redată prin linie subțire, fină, iar partea umbrită este redată prin îngroșări diferite (Fig. 1, Fig. 2, Fig. 4).

Fig. 1 Nicolae Tonitza, *Tătăroaică*

Folosind linia modulată și linia valorată, reprezintă mai mulți copaci din anotimpuri diferite, urmărind sursa de lumină (Fig. 4).

Fig. 2 Vincent Van Gogh,
Câmp închis în spatele Spitalului Saint-Paul

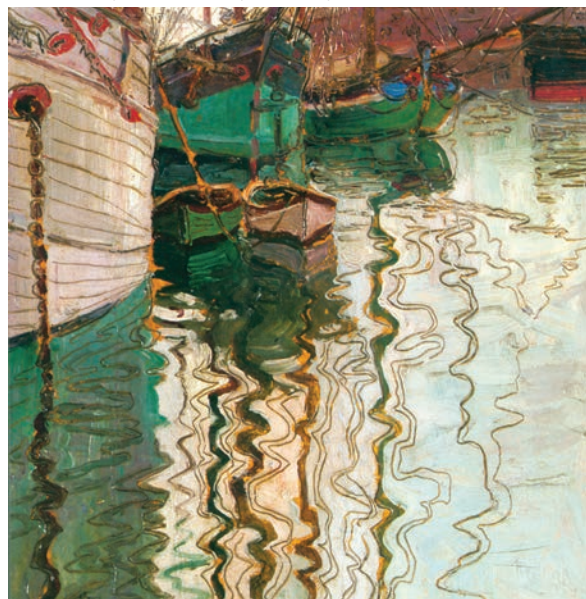

Fig. 3 Egon Schiele, *Portul Trieste* (detaliu)

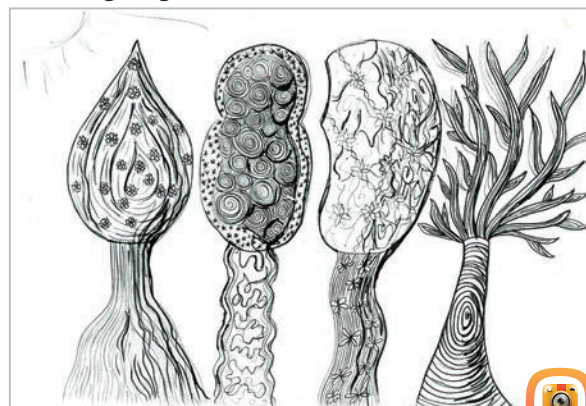

Fig. 4 Lucrare realizată de elev

Pata valorată

Pata valorată poate fi cromatică (Fig. 1, Fig. 2) sau acromatică (Fig. 3, Fig. 4).

Pata cromatică poate deveni valorată prin proporția de lumină și de umbră pe care o conține, amestecând o culoare cu o nonculoare (tonuri cromatice). Valoarea intensifică expresivitatea culorilor pentru a sublinia mesajul transmis.

Luminozitatea culorilor depinde de intensitatea tonurilor acestora.

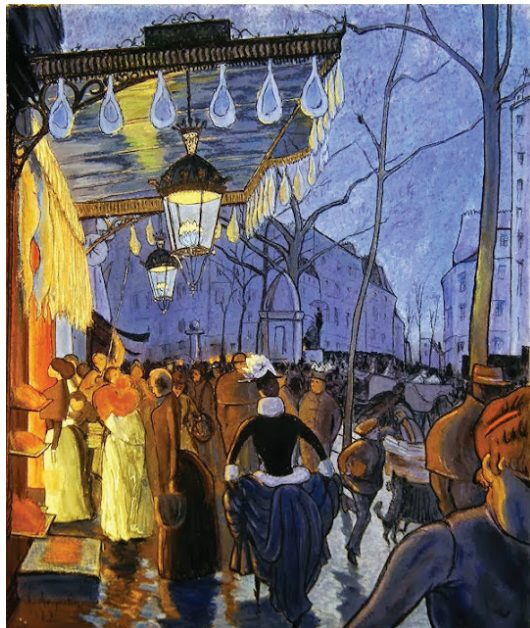

Fig. 1 Louis Anquetin, Avenue de Clichy, ora cinci seara

Fig. 2 Lucrare realizată de elev

Pata valorată acromatică se obține prin degradeuri de alb și de negru.

Fig. 3 Ion Andreescu, Iarna

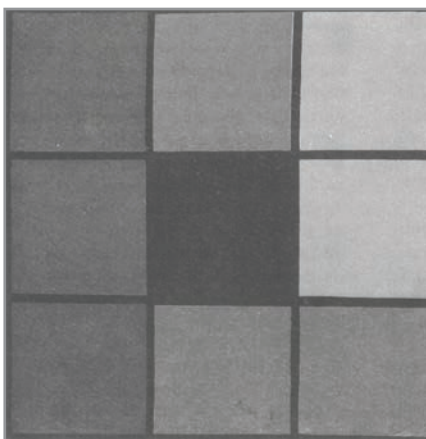

Fig. 4 Lucrare realizată de elev

 Alege o formă geometrică (cerc, trapez, pentagon etc.) cu ajutorul căreia vei realiza o lucrare, în care vei folosi petele cromatice valorate (Fig. 5). Te poți inspira și din natură (fruct, floare, frunză etc.).

Fig. 5 Lucrare realizată de elev

Contrastul valoric ca mijloc de expresie plastică

În general, **contrastul** este o opoziție, o deosebire izbitoare între două sau mai multe lucruri, situații, culori, nonculori etc.

În artele frumoase sunt cunoscute **contrastele cromatice** (între culori) în pictură (Fig. 2) și **contrastele de valoare** (între nonculori în desen (Fig. 1) și între tonuri cromatice, în pictură).

Contrastul de valoare este un efect artistic obținut prin juxtapunerea nonculorilor sau a tonurilor culorilor, a tentelor hașurate, pentru a diferenția zonele luminoase de cele umbrite.

Contrastul de valoare se poate realiza și în lipsa culorii, când se alătură alb lângă negru, alb lângă gri deschis etc.

Fig. 1 Octav Băncilă
Studiu de desen pentru xilografie

1. Realizează un contrast valoric acromatic, folosind amestecul alb și negru.

De exemplu, pe un fond negru în formă de dreptunghi poți reprezenta în interior alte pătrate de diferite dimensiuni și de diferite valori (Fig. 3).

2. Creează o compoziție plastică în care să reprezinți o mașină care protejează mediul înconjurător sau o dronă a viitorului, care poate transporta pasageri. Te poți inspira de la insecte, forme din natură etc.

Fig. 2 Rembrandt van Rijn
Autoportret cu guler și pălărie neagră

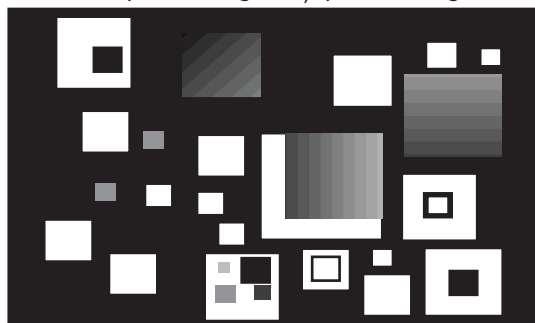

Fig. 3 Contrastul de valoare

4. CONTRASTELE CROMATICE CA MIJLOACE DE EXPRESIE PLASTICĂ (CONFORM TEORIEI CONSTRUCTIVE DESPRE CULOARE)

Contrastul cromatic este un efect artistic obținut prin opoziția culorilor, prin juxtapunerea lor.

Delacroix a spus: *Unde nu e opoziție nu e strălucire.*

Astfel, o pictură are nevoie de strălucire și de luminozitate. Aceasta poate fi redată prin contrast cromatic.

 Teoreticienii artelor plastice au stabilit șapte contraste cromatice:

1. Contrastul culorilor în sine (Fig. 7)
2. Contrastul cald – rece (Fig. 3)
3. Contrastul complementar (Fig. 2)
4. Contrastul închis – deschis (clarobscur) (Fig. 4)
5. Contrastul de calitate (Fig. 1)
6. Contrastul de cantitate (Fig. 6)
7. Contrastul simultan și succesiv (Fig. 5)

Fig. 1 Joseph Mallord William Turner
Vasul de luptă Temeraire

 Fig. 2 Sérusier Paul
Culegător de alge marine

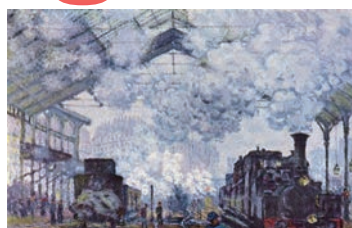
 Fig. 3 Vincent Van Gogh
Lan de grâu cu corbi

Fig. 4 Rembrandt van Rijn
Rondul de noapte

 Fig. 5 Claude Monet
Gara din Saint-Lazare

Fig. 6 Vincent Van Gogh
Odihnă după muncă

Fig. 7 Gustav Klimt
Grădină de țară cu floarea-soarelui

Contrastul culorilor în sine

Contrastul culorilor în sine apare prin juxtapunerea tentelor de culori pure (culorile primare și culorile binare) (Fig. 1, Fig. 2).

→ Contrastul culorilor primare

→ Contrastul culorilor binare

→ Contrastul între culori primare, binare și nonculori

Fig. 1 Henri Matisse, *Melcul*

Fig. 2 *Lucrare realizată de elev*

O tentă de culoare (primară sau binară) înconjurată de negru devine mai luminoasă (saturată) și înconjurată de alb devine mai puțin strălucitoare.

Este necesar să folosim cel puțin trei culori. Prezența albului și a negrului amplifică expresivitatea (luminozitatea, strălucirea).

Expresivitatea acestui contrast exprimă: viață, bucurie, optimism etc.

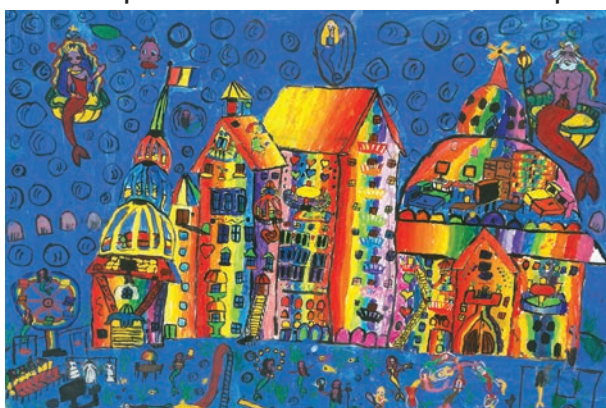

Fig. 3 *Lucrare realizată de elev*

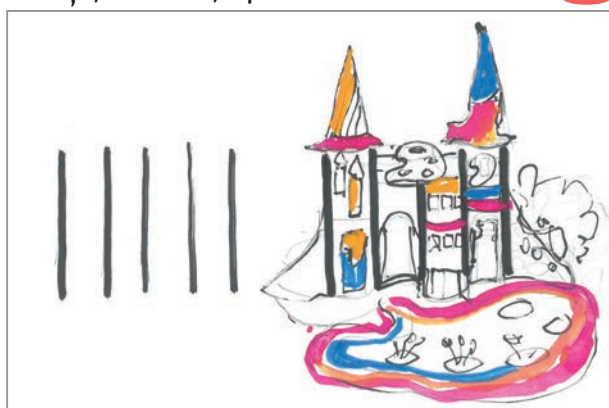

Fig. 4 *Lucrare realizată de elev*

Ce poți realiza folosind câteva linii și figuri geometrice?

Dacă vrei să reprezinti un *Castel al anotimpurilor* (Fig. 3) sau un *Castel al culorilor* (Fig. 4), trasează pentru început câteva linii verticale paralele. Adaugă elemente (linii orizontale, oblice, triunghiuri, pătrate etc.), astfel încât aceste linii să devină un castel. Adaugă câte detalii dorești și apoi colorează, folosind contrastul culorilor în sine.

Contrastul cald – rece

Fig. 1 Cercul culorilor

Privind cu atenție culorile din imaginile de mai jos, se observă efectele termodinamice ale acestora. Prin alăturarea culorilor calde și reci, obținem **contrastul cald – rece**, care creează efectul spațial (aproape – departe): culorile calde redau apropierea, cele reci redau depărtarea (Fig. 3, Fig. 4).

Efectul termodinamic se referă la senzațiile de cald sau de rece pe care le oferă culorile. Pentru a reda umbra și răcoarea se folosesc culorile reci, iar pentru a reda lumina și căldura se folosesc culorile calde.

Fig. 3 Claude Monet, Câmp cu maci

Fig. 4 Vincent Van Gogh, Podgoria roșie

Cum îți imaginezi *Grădina din vis*? Cum ai putea reda *Lumea adâncurilor*? Grădina din visul tău poate fi scaldată în multă lumină și căldură.

Dacă vrei să călătorești în răcoarea adâncurilor, culorile calde și reci pot exprima ceea ce ți-ai propus (poți reprezenta un *Laborator marin*, *Casa din adâncuri* etc.).

Realizează o compoziție cu dominantă oblică în care să utilizezi culori calde și/ sau reci.

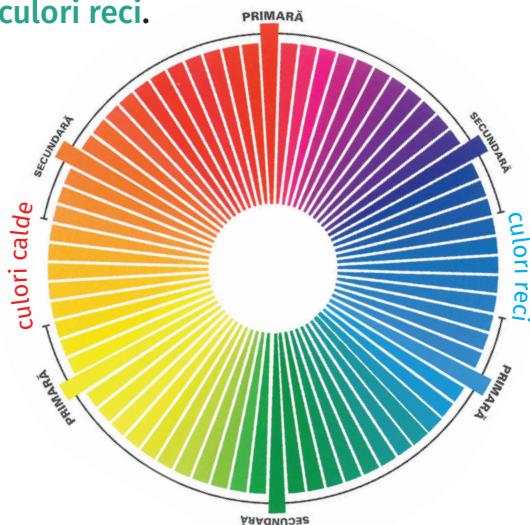

Fig. 2 Cercul culorilor

Contrastul complementar

Relațiile dintre culori au fost stabilite de către Johannes Itten, prin așezarea acestora într-un cerc (Fig. 1).

Culorile complementare se află în cercul cromatic, opuse una alteia. După poziția lor în acest cerc cromatic s-au stabilit culorile **contrastului complementar**, acestea fiind opuse două câte două, astfel:

Fig. 1 Cercul lui Johannes Itten

Prin alăturarea culorilor complementare se realizează un contrast puternic și culorile devin foarte strălucitoare (Fig. 2, Fig. 3, Fig. 4).

Pentru a se armoniza două culori complementare este necesar să folosim prin juxtapunere ori o altă culoare, ori griul colorat obținut din amestecul celor două culori cu alb sau negru.

Asemănător cu expresivitatea contrastului cald – rece, și contrastul complementar poate fi un contrast de lumină – umbră și cald – rece.

Fig. 2 André Derain
Bărci la Collioure (detaliu)

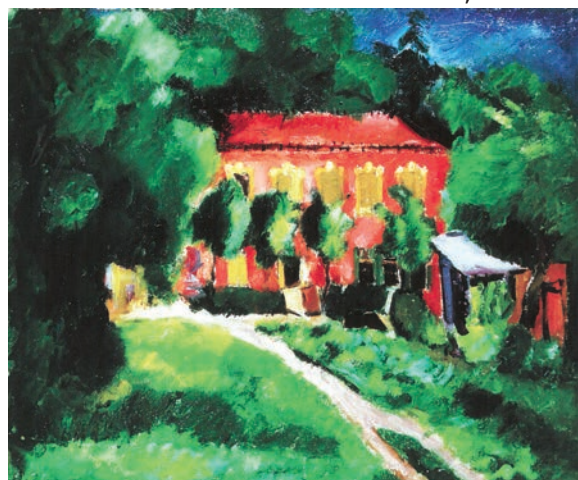

Fig. 3 Vasile Popescu, Peisaj

Fig. 4 Paul Signac, În vremea armoniei

Joc de creativitate

Caleașca Anotimpurilor, Copacul Anotimpurilor, Culorile toamnei etc.

Pentru a dezvolta ideea, folosește figuri geometrice. De exemplu, pentru copac, coroana poate avea formă de cerc, oval, triunghi ori o formă neregulată. În interiorul formei vei reprezenta frumusețea fiecărui anotimp, folosind perechile culorilor complementare.

Contrastul închis – deschis (clarobscur)

Contrastul închis – deschis (clarobscur) este o opoziție puternică, este o alăturare a unor culori cu luminozități diferite (valori tonale).

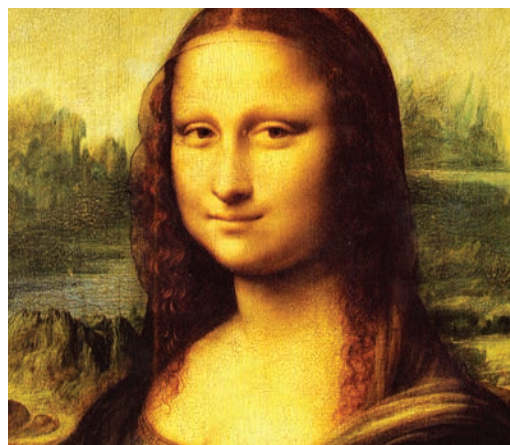
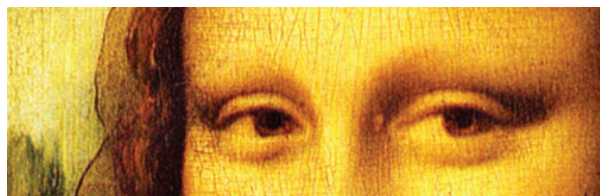
Contrastul de lumină închis – deschis (clarobscur) îl observăm în pictura lui **Leonardo da Vinci**, *Mona Lisa (Gioconda)*, o adevărată măiestrie în folosirea luminii și redarea volumului. Tabloul ne dă impresia că personajul Mona Lisa este real (Fig. 1).

Faldurile mânecii rochiei sunt redade cu ajutorul acestui tip de contrast.

În pictura lui Leonardo da Vinci apare pentru prima dată peisajul într-un portret (*Mona Lisa*).

Fig. 1 Leonardo da Vinci
Mona Lisa

Datorită modelării culorii, pictorul a reușit să redea efectul micșorării pupilelor ochilor la lumină puternică.

Despre **Rembrandt van Rijn** s-a spus că a fost un pictor capabil să facă din noapte zi, prin efectul clarobscur. Un exemplu magistral de utilizare a acestui contrast îl întâlnim în pictura *Furtuna pe Marea Galileii* (Fig. 2). Lucrarea prezintă o scenă dramatică în care Iisus și ucenicii săi sunt surprinși de o furtună pe Marea Galileii.

Rembrandt a reușit să redea forța și dramatismul furtunii prin folosirea luminii și a umbrelor. Figurile sunt iluminate dramatic și reprezintă centrul de interes al lucrării, iar apa furioasă și cerul amenințător sunt redade cu o expresivitate uimitoare.

Fig. 2 Rembrandt van Rijn
Furtuna pe Marea Galileii

Explorează contrastul clarobscur în viața de zi cu zi.

Identifică și fotografiază exemple de contrast închis – deschis în medii înconjurătoare. Poți folosi aparatul foto sau telefonul.

Contrastul de calitate

Contrastul de calitate rezultă din alăturarea unor culori saturate (pure) și a tentelor rupte ale acestor culori (tonuri, nuanțe sau griuri colorate) (Fig. 1, Fig. 2, Fig. 3).

Tentele rupte se obțin dacă se amestecă culoarea pură cu:

- alb sau negru și se obțin tonuri;
- o culoare vecină de pe cercul cromatic și se obțin nuanțe;
- complementara sa, plus alb și negru și se obțin griuri colorate.

Contrastul de calitate este un contrast rafinat (fin, delicat).

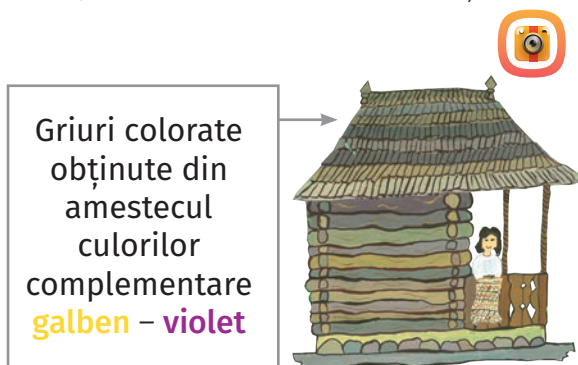
Pictorul **Joseph Mallord William Turner** nu redă cu precizie natura, ci propriile sentimente și impresii (mirajul luminii) (Fig. 1).

Fig. 1 Joseph Mallord William Turner, Pe țărm

Fig. 2 Camille Pissarro, Strada Épicerie în Rouen

Griuri colorate
obținute din
amestecul
culorilor
complementare
galben – violet

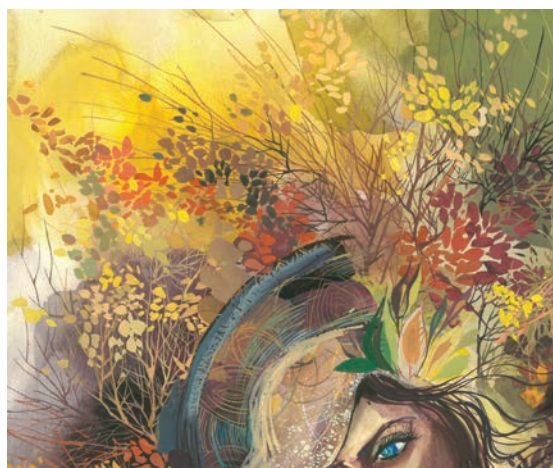

Fig. 3 Lucrare realizată de elev (detaliu)

 Alege o culoare pură specifică toamnei. Încearcă să obții cât mai multe tonuri închise, tonuri deschise și griuri colorate.

Pe fondul obținut prin fuzionarea culorilor, pe transparența obținută, pictează frumusețea frunzelor, a crengilor, orice crezi că reprezintă o zi de toamnă.

Contrastul de cantitate

Contrastul de cantitate este un raport de proporție. El corespunde raportului mult – puțin. Dacă o culoare ocupă o suprafață mai mare într-un tablou, ea va avea un efect mai puternic asupra privitorului (Fig. 1, Fig. 2, Fig. 3).

Nu doar suprafața atrage atenția, ci și luminozitatea ei.

Cercetătorii au stabilit un raport numeric între culori (în funcție de gradul de luminozitate), astfel:

Roșu	→	6		
Verde	→	6		
Oranj	→	8		
Albastru	→	4		
Galben	→	9		
Violet	→	3		

Cea mai luminoasă culoare este galben (9), urmată de oranj (8) și roșu (6).

Cea mai întunecată culoare este violet (3), urmată de albastru (4) și verde (6).

Fig. 1 Paul Gauguin
Când te vei mărita?

Realizează un panou decorativ sau o reclamă pentru un delfinariu, o grădină botanică sau o fabrică de jucării, în care să redai contrastul de cantitate.

În funcție de gradul de luminozitate, pentru a obține o compoziție echilibrată, într-un tablou se folosește contrastul de cantitate, astfel:

Fig. 2 Claude Monet
Drum prin câmpurile de grâu de la Pourville

Fig. 3 Vincent Van Gogh
Fermier pe câmp

Contrastul simultan și succesiv (puterea culorilor)

Contrastul simultan și succesiv este fenomenul (efectul optic) care se produce atunci când ochiul nostru, privind o culoare pură mai mult timp, solicită culoarea complementară acesteia.

Deoarece culoarea complementară lipsește, ochiul nostru produce, ca o compensație, senzația de culoare complementară. Culoarea complementară produsă astfel există doar în percepția cromatică a ochiului, nu și în realitate.

Acest fenomen se produce între:

- gri neutru și o culoare pură;
- două culori pure care nu sunt complementare (fiecare dintre acestea tinde să o transforme pe cealaltă în propria complementară, dând impresia de un plan ireal).

De exemplu, dacă privești o pată de **verde intens**, va apărea în jurul verdelui **roșu** (complementara lui). Este doar o impresie cromatică.

Dacă privești intens roșul din tabloul *Fata* (Fig. 1), ce observi?

Fig. 1 Nicolae Tonitza, *Fata*

Fig. 2 Joseph Mallord William Turner, *Pesarul*

Dacă privești intens albastrul din tabloul *Pesarul* (Fig. 2), vei observa cum griul se nuanțează în oranj.

Privește cu atenție formele de mai jos.

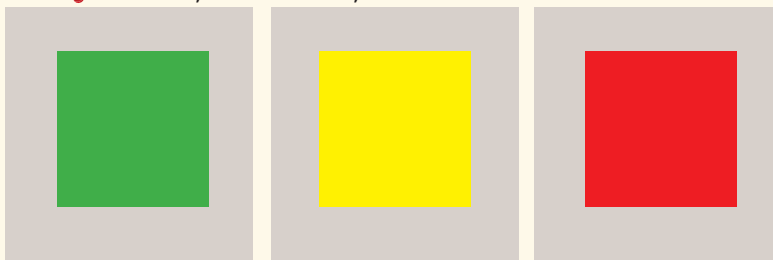

Fig. 3 Forme ce redau contrastul simultan și succesiv

Ce culoare observi în jurul acestor forme?

Formele colorate trebuie privite foarte aproape, cu foarte multă atenție și mai mult timp. Se produce efectul de contrast simultan și succesiv (griul se nuanțează în complementara culorii formei colorate).

5. GAME CROMATICE

Gamele cromatice reprezintă o serie de culori dispuse într-o gradație armonioasă condiționată de o dominantă cromatică (dominanta este culoarea care ocupă o suprafață mai mare în pictură) (Fig. 1, Fig. 2, Fig. 3).

Prin combinarea diferitelor culori între ele, rezultă următoarele clasificări: **gamă simplă**, **gamă compusă**, **gamă caldă**, **gamă rece**.

Gama simplă se formează prin amestecul a două culori opuse, una caldă, una rece (griuri colorate) sau culoare închisă lângă culoare deschisă (griurile obținute din cele deschise).

Gama compusă se formează prin folosirea amestecurilor obținute din mai multe perechi de complementare plus griul lor colorat.

Atât gama simplă, cât și cea compusă pot avea o dominantă caldă sau rece.

Emoțiile transmise privitorului depind de gama cromatică folosită în lucrare, iar alegerea culorilor se va face ținând cont de semnificațiile lor.

Fig. 1 Vincent Van Gogh, *Dudul*

Fig. 2 Lucrare realizată de elev

Fig. 3 Lucrare realizată de elev

Trasează o linie continuă plecând de la un punct. Fără să ridici creionul de pe foaie, trasează spre dreapta, stânga, în sus, în jos de mai multe ori, prin suprapunerea liniilor (ductul liniei poate fi pe orizontală, verticală, curbă etc.). Vor lua naștere forme numeroase și diverse.

Privindu-le cu atenție, vei descoperi că unele forme seamănă cu elemente din mediul înconjurător. Alege o formă și conturează-o în așa fel încât să realizezi ceea ce ți-ai propus să reprezinți (pește, pasăre, roboțel etc.).

6. ACORDURI CROMATICE

Acordul cromatic este o armonie generală a unei picturi care se poate realiza prin respectarea unor criterii.

Într-o pictură, culorile spectrului solar trebuie să se armonizeze. Pentru captarea atenției privitorului, este necesară realizarea unei armonii care să sublinieze ideea sau mesajul pe care pictorul și l-a propus. O armonie generală se obține prin acordul cromatic, astfel:

- prin alăturarea culorilor de aceeași natură (de exemplu, nuanțe de albastru) (Fig. 1);
- prin alăturarea culorilor de aceeași valoare (de exemplu, ton de roșu/ton de oranj) (Fig. 2);

Fig. 1 Alăturarea culorilor de aceeași natură

Fig. 2 Alăturarea culorilor de aceeași valoare

- prin alăturarea culorilor de aceeași intensitate (de exemplu verde intens lângă oranj intens) (Fig. 3);
- prin alăturarea griurilor colorate culorilor complementare (Fig. 4).

Fig. 3 Alăturarea culorilor de aceeași intensitate

Fig. 4 Acordul cromatic între două culori complementare

Armonizarea culorilor se poate realiza și prin utilizarea pasajelor de nonculori sau griuri neutre.

7. DOMINANTA CROMATICĂ

Pentru realizarea unei armonii cromatice, condiția este ca una dintre culori să domine, fie ca întindere, fie ca intensitate cromatică. Această culoare poartă denumirea de **dominantă cromatică**.

Rolul dominantei cromatice este de a sublinia ideea, mesajul lucrării (deci mesajul este transmis nu doar de culoarea folosită, ci și de locul pe care îl ocupă în lucrare). Dominanta cromatică poate consta dintr-o tonalitate generală pe baza unei singure culori sau armonia unei perechi de tonuri (Fig. 1, Fig. 2, Fig. 3, Fig. 4).

Dominanta este de două feluri:

- **dominantă rece** (Fig. 1, Fig. 2);

Fig. 1 Vincent Van Gogh, *Căsuțe cu acoperiș de paie la Cordeville*

Fig. 2 Lucrare realizată de elev

- **dominantă caldă** (Fig. 3, Fig. 4).

Fig. 3 Lucrare realizată de elev

Fig. 4 Nicolae Grigorescu, *Păstoriță*

🎧 **Ascultă melodiile:** *Rapsodia română* de George Enescu, *Balada pentru vioară și orchestră* de Ciprian Porumbescu, *Bolero* de Ravel etc. Te pot inspira în alegerea dominantei cromatice calde sau reci.

Reprezintă muzica prin pete de culori cu caracter de simbol (bucurie, liniște, agitație etc.). Dominanta cromatică din lucrarea ta va transmite starea pe care ai simțit-o ascultând muzica.

8. Recapitulare

Cubul

Se formează șase echipe, iar prin aruncarea unui cub pe care sunt scrise cifrele de la 1 la 6, fiecare echipă va avea un număr și va rezolva cerința corespunzătoare numărului.

1. Descrie cum este realizată dominanța cromatică în fiecare parte a lucrării (Fig.1).

2. Compară tipurile de dominantă cromatică din cele două părți ale lucrării date.

3. Asociază fiecărei părți a lucrării o stare emoțională.

4. Analizează lucrarea din punct de vedere al limbajului plastic.

5. Aplică pe o formă geometrică o dominantă cromatică prin folosirea griurilor colorate.

6. Argumentează cum a fost creat efectul spațial și cel termodinamic în cele două părți ale lucrării.

1. Notează litera A în dreptul enunțurilor adevărate și litera F în dreptul enunțurilor false, după model.

Fig. 1 Édouard Vuillard, *Piața Ventimille* (detaliu)

Culorile roșu și verde sunt culori complementare. A

a. A valora înseamnă a dirija logic și conștient lumina și umbra cu ajutorul gradațiilor creionului, ale cărbunelui, ale culorii pe o suprafață plană (redarea luminii și a umbrei).

b. Linia valorată pune în evidență întunericul și umbra.

c. Pata valorată cromatică se obține prin degradeuri cu alb și cu negru.

d. Valorația devine evidentă când pe fiecare element desenat apar toate intensitățile de lumină.

2. Precizează perechile de culori complementare pentru fiecare tablou.

Fig. 2 Camille Pissarro, *Apus de soare la Éragny*

Fig. 3 Nicolae Tonitza, *Două surori*

Fig. 4 Ștefan Luchian, *Albăstrele*

9. Evaluare

Imaginează-ți o călătorie în lumea fascinantă a pictorilor. Realizează o lucrare în care să folosești expresivitățile elementelor de limbaj plastic.

În realizarea lucrării, vei avea în vedere rezolvarea următoarelor cerințe:

a. Utilizează cel puțin patru elemente de limbaj plastic.

b. Redă efectele spațiale al punctului.

c. Folosește tipurile de linii după grosimea lor.

d. Realizează cel puțin un contrast în lucrarea ta.

e. Alege gama cromatică potrivită pentru mesajul pe care dorești să îl transmiți prin intermediul lucrării.

După finalizarea lucrării, dă-i un titlu.

Turul galeriei

Realizează o expoziție împreună cu ceilalți colegi.

Îți vei prezenta lucrarea în fața colegilor, explicând ce semnificație au elementele de limbaj plastic, ce contrast și ce gamă cromatică ai folosit.

Barem de notare

a. 1,00 p x 4 = 4 p

b. 0,50 p x 2 = 1 p

c. 1,00 p x 2 = 2 p

d. 1,00 p x 1 = 1 p

e. 1,00 p x 1 = 1 p

Oficiu 1 p

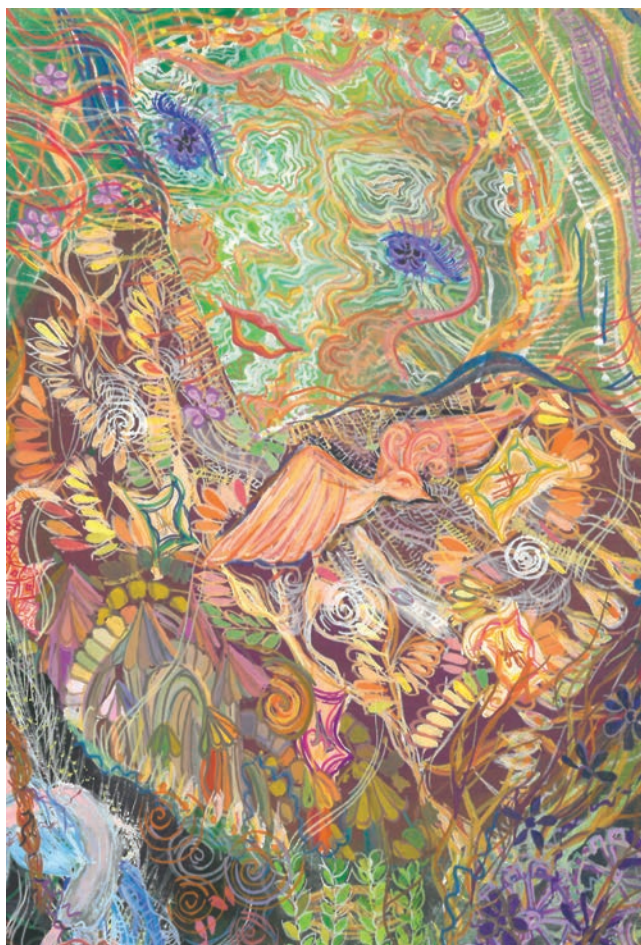
Total 10 puncte

Autoevaluare

Verifică modul în care ți-ai îndeplinit sarcinile, urmărind criteriile și baremul de notare.

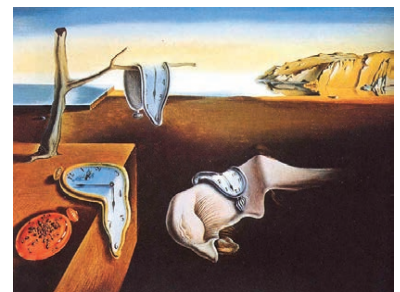
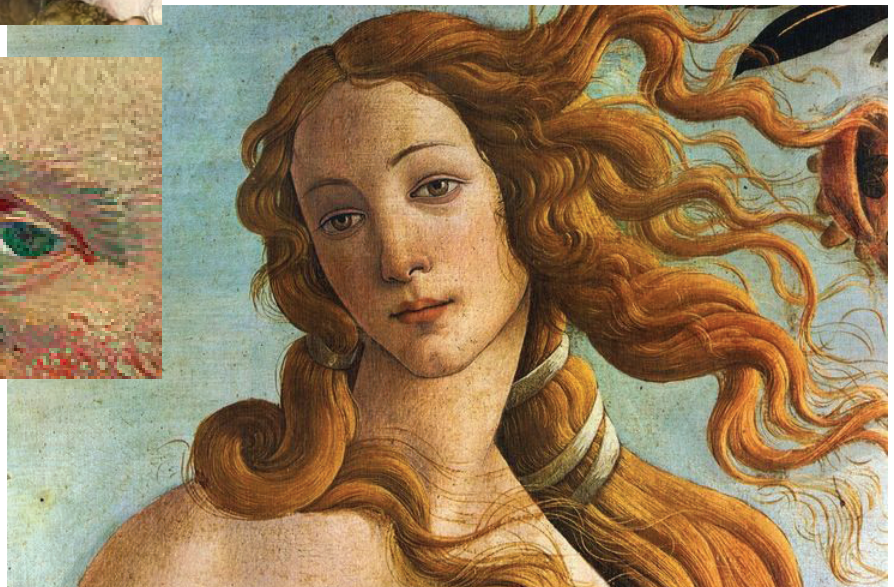
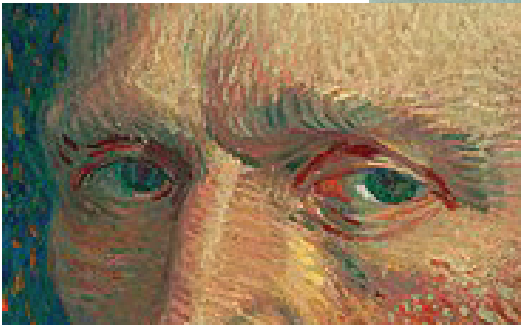
Interevaluare

Analizează una dintre lucrările expuse de colegi.

II. NOȚIUNI DE CULTURĂ ARTISTICĂ

1. Privire de ansamblu asupra istoriei artei europene - periodizare pe țări și secole (selecție pe momente de apogeu)
 - 1.1. Preistorie – Secolul al XIV-lea
 - 1.2. Artă secolelor al XV-lea – al XVI-lea
 - 1.3. Artă secolului al XVII-lea
 - 1.4. Artă secolelor al XVIII-lea – al XIX-lea
 - 1.5. Artă secolului al XX-lea
2. Recapitulare
3. Evaluare

1. PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA ISTORIEI ARTEI EUROPENE - PERIODIZARE PE ȚĂRI ȘI SECOLE (SELECȚIE PE MOMENTE DE APOGEU)

1.1. Artă în Preistorie până în secolul al XIV-lea

Artă preistorică

În perioada preistorică, arta poate fi împărțită în două mari perioade: **Paleoliticul** (epoca pietrei vechi) și **Neoliticul** (epoca pietrei noi).

Artă paleoliticului își are originea cu aproape două milioane de ani în urmă în Africa Centrală și de Est. Creațiile paleolitice reprezintă mici figurine de animale, figurine umane, sculptate în fildeș și piatră (numite Venus) și picturile rupestre. Unele dintre picturile rupestre sunt cele descoperite pe pereții peșterii *Altamira* din Spania (Fig. 1), unde sunt reprezentați cai, bizoni, cerbi, în timp ce în peștera *Lascaux* din Franța (Fig. 2) predomină cele cu taurii negri care au o lungime de circa 4,9 m fiecare.

Fig. 1 Pictură rupestră, Altamira

Fig. 2 Pictură rupestră, Lascaux

Neoliticul a început aproximativ în anul 8000 î.Hr. și marchează trecerea de la comunitatea de vânători la începuturile agriculturii. Odată cu modificarea stilului de viață, apar noi forme de exprimare: vase de lut ornamentate cu animale stilizate și motive abstracte, monumente megalitice (cele mai cunoscute fiind *Stonehenge* din Anglia).

Considerate capodopere ale artei primitive universale, aparținând *Culturii Hamangia* cu o vechime de 5500-6000 de ani (3500-4000 î.Hr.), sunt cele două figurine de lut ars, reprezentând un bărbat șezând pe un scăunel într-o poziție ce imită gestul gândirii, motiv pentru care a fost numit *Gânditorul* și o femeie șezând alături, probabil consoarta lui (Fig. 4). Cultura Hamangia a fost descoperită în comuna Baia, județul Tulcea.

Fig. 3 Stonehenge

Fig. 4 Gânditorul de la Hamangia

Arta în Grecia Antică

Considerată ca fiind piatra de temelie a civilizației occidentale, **arta greacă** își are originile în Epoca Bronzului (cca. 3000 î.Hr.), în bazinul Mării Egee.

În evoluția artelor plastice, se disting cinci perioade: *arta homerică* (secolele al XII-lea – al VIII-lea î.Hr.), *arta arhaică* (secolele al VII-lea – al VI-lea î.Hr.), *arta clasică* (secolul al V-lea î.Hr.), *arta clasicismului târziu* (secolul al IV-lea î.Hr.) și *arta elenistică* (secolele al III-lea – I î.Hr.). În secolul al V-lea î.Hr., arta Greciei cunoaște apogeul.

Fig. 1 Partenonul

Acropola, colină sacră situată în Atena, este locul unde se găsesc cele mai renumite temple: **Partenonul** (Fig. 1), **Propileele** (intrarea în Acropole), **Templul Atenei Nike**, **Erehteionul** (închinat zeilor Atena și Poseidon, acoperișul balconului fiind susținut de **cariatide** (Fig. 2)).

Partenonul este un templu realizat în stil doric, dedicat zeiței Atena Parthenos, ridicat pe acropola Atenei în perioada lui Pericle, între anii 447-438 î.Hr., cu o înălțime de 13,72 m, lățime de 30 m și o lungime de 70 m.

În domeniul sculpturii, grecii au studiat și au înțeles foarte bine anatomia umană. Astfel, în operele lor au creat un echilibru perfect între proporție și frumusețe. În perioada clasică apare sculptura **ronde-bosse**, reprezentând, de cele mai multe ori, siluete în mișcare (de exemplu, **Discobolul** lui Miron (Fig. 3); **Doriforul** realizat de Policlet).

Discobolul este o capodoperă a Antichității grecești, realizată de Miron în perioada 460-450 î.Hr. Lucrarea reprezintă un sportiv, surprins în momentul aruncării discului. Se evidențiază echilibrul și armonia proporțiilor, devenind simbolul victoriilor în competițiile sportive.

Realizează un colaj în care să prezinți arta în Grecia Antică. Folosește fotografiile, imagini și informații din surse diverse.

Fig. 2 Cariatidă

Fig. 3 Miron, Discobolul

În funcție de **capitel**, coloanele templelor erau împărțite în trei ordine:

doric (sub formă de farfurie);

ionic (capitelul răsucit în două spirale de forma unor coarne de berbec);

corintic (capitelul sub forma unui mănunchi de frunze).

Arta Romei Antice

Arta Romei Antice (secolele al III-lea î.Hr. – al III-lea d.Hr.) apare și se dezvoltă pe teritoriul Imperiului Roman, fiind influențată de arta etruscă și greacă. Este o artă bazată pe simțul practic și abilitățile organizatorice ale romanilor. Ei au ridicat bazine, amfiteatre, arcuri de triumf, palate și temple bine proporționate, solide, împodobite cu statuete de pământ ars, sculpturi în bronz și picturi în culori luminoase. O realizare notabilă în istoria arhitecturii din acea vreme este introducerea **bolții**. Coloanele lipite de pereți au rol decorativ. Capitelul este de regulă corintic sau compozit (combinație de ionic și corintic).

Fig. 1 Arcul Lui Constantin

Fig. 2 Colosseum

Fig. 3 Frescă

Fig. 4 Mozaic

Exemple remarcabile ale artei romane mai supraviețuiesc și astăzi: **Arcul lui Constantin** (Fig. 1), **Colosseumul** (Fig. 2), **Panteonul** (Fig. 6), **Forul lui Traian** (realizat de arhitectul *Apolodor din Damasc*), din care face parte și **Columna lui Traian** (Fig. 5).

În pictură, artiștii romani aveau înclinație pentru redarea realității în mod cât mai convingător (foloseau modelarea), manifestau interes pentru natură și pictau peisaje cu arbuști, flori, păsări. Pe lângă peisaje, abordau și scene din viața zilnică, naturi statice, figuri mitologice. Exemple găsim în frescele aflate în vechea cetate *Pompei*, Italia (Fig. 3).

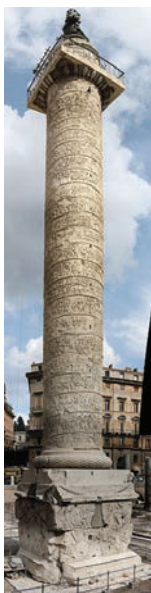

Fig. 5 Columna lui Traian

Detaliu Columna lui Traian

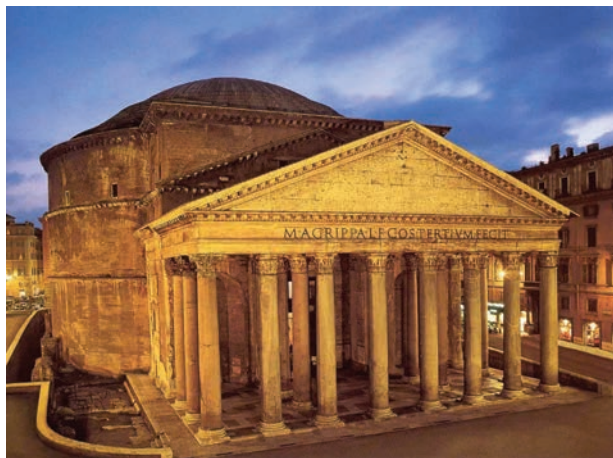

Fig. 6 Panteonul

Columna lui Traian (secolul I d.Hr) este un monument antic construit pentru a comemora victoria romanilor în luptele cu dacii. Ea este decorată cu o bandă de basorelief reprezentând campaniile armatei romane în Dacia.

Mozaicul (Fig. 4) este folosit pentru realizarea **pavimentelor** și a diverselor panouri decorative.

Stilul bizantin

Stilul bizantin (secolele al V-lea – al XV-lea), caracterizat printr-o mare varietate de forme și bogăție ornamentală, apare în Imperiul Roman de Răsărit, devenit Imperiul Bizantin și se răspândește pe teritoriile României, Bulgariei, Serbiei, Rusiei, aflate sub influența sa.

Este o artă religioasă, un stil simbolic, mai abstract, care evidențiază calitățile spirituale. La începutul perioadei bizantine în biserici s-au folosit ca ornamente numai simboluri abstracte: motive florale și crucea.

În arta bizantină târzie, s-a dat importanță frescelor și icoanelor, cele mai frumoase lucrări găsindu-se pe teritoriul Rusiei (reprezentant: **Andrei Rubliov**).

Arhitectura se caracterizează prin *cupole* și *arce* sprijinite pe coloane. Se construiesc palate, clădiri religioase, ziduri de apărare.

San Vitale (Fig. 1) este singura biserică bizantină intactă din lume, ai cărei pereți interiori sunt acoperiți aproape în totalitate de mozaicuri. Acestea înfățișează scene biblice, dar și scene în care sunt reprezentați împărații Bizanțului (Fig. 2).

Fig. 1 Bazilica San Vitale, Ravenna, Italia

Fig. 2 Împărăteasa Teodora (mozaic), Bazilica San Vitale

Renașterea carolingiană

Renașterea carolingiană (secolele al VIII-lea – al IX-lea), contemporană cu arta bizantină, reprezintă prima perioadă de renaștere culturală majoră, în Occident, din Evul Mediu. Are loc o reînnoire a artelor, a culturii și a studiilor, prin regăsirea valorilor antichității. Arhitectura are un rol important în consolidarea prestigiului Imperiului Carolingian.

Capela palatină din Aachen (Fig. 3) (790-800) este capodoperă a arhitecturii carolingiene, construită în timpul domniei lui Carol cel Mare. Elementele sale solide și geometria clară prefigurează marile catedrale romanice.

Fig. 3 Capela palatină din Aachen, Germania

Stilul romanic

În stilul romanic (secolele al X-lea – al XII-lea) principalele realizări ale artei aparțin arhitecturii. S-au construit castele, biserici mănăstirești cu ziduri groase de apărare, din piatră, cu ferestre înguste și bolți. A fost reintrodusă sculptura monumentală, iar principala formă de pictură, care s-a păstrat este miniatura, frescele au fost cu puține excepții distruse. Un exemplu în arhitectură este **Biserica Saint Foy din Conques** (Fig. 4).

Fig. 4 Biserica Saint Foy din Conques, Franța

Stilul gotic

Stilul gotic (secolele al XII-lea – al XV-lea) apare în Franța și se răspândește în restul Europei, preluând pe parcurs variațiuni naționale și locale.

Se dezvoltă un stil arhitectural care aduce elemente noi: arcul frânt, **ogiva**, **contrafortul**, **arcul butant** și **rozeta** (Fig. 4). Principalul monument gotic este *catedrala*. Caracteristicile catedralelor sunt: înălțimea (ele fiind foarte înalte), zveltețea (au turnuri ascuțite), ferestre foarte mari (Fig. 3) și interioarele largi, luminoase. Numită și *enciclopedie în piatră*, catedrala reunește aproape toate ramurile artei: sculptură, pictură, arte decorative.

Catedrale reprezentative: **Domul din Milano** (Fig. 1), **Catedrala Notre-Dame din Paris**, **Catedrala Notre-Dame din Amiens**, **Catedrala Notre-Dame din Reims** (Fig. 5) etc.

Pictura este subordonată religiei, apărând pictura pe panou și **vitraliul** (Fig. 2). Vitraliile sunt viu colorate și înfățișează cu măiestrie sfinți, animale, plante, scene de bătaie, redată într-o incandescență de culori ca în lumea basmelor.

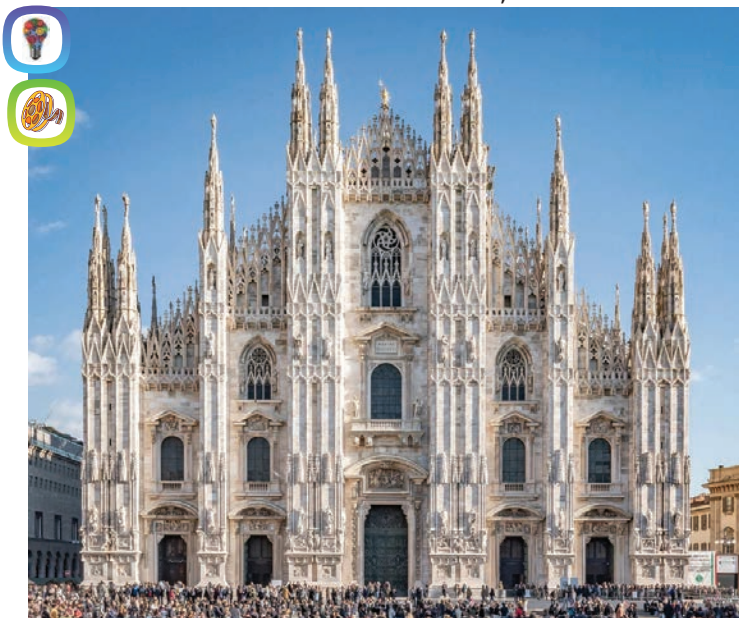

Fig. 1 Domul din Milano

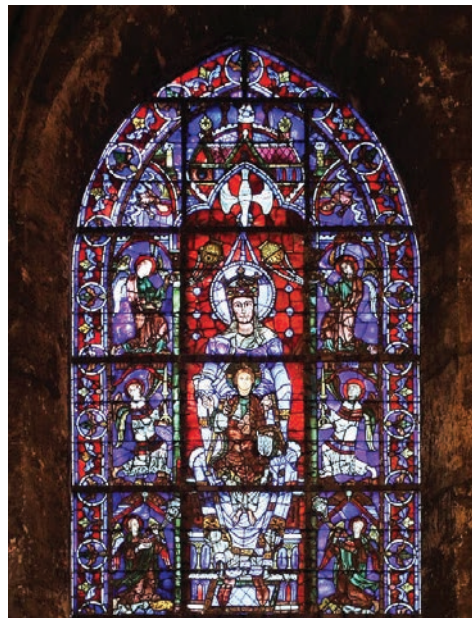

Fig. 2 Vitraliu

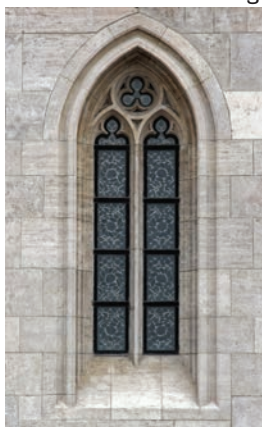

Fig. 3 Fereastră gotică

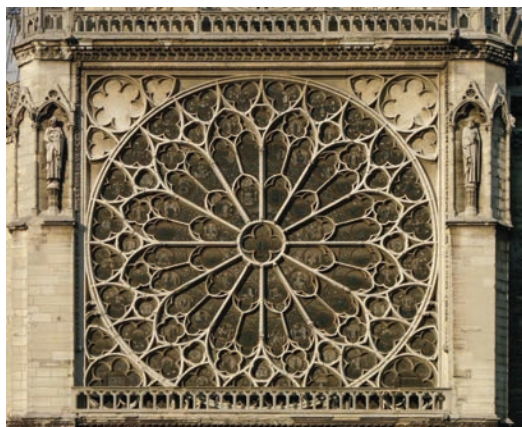

Fig. 4 Rozetă

Fig. 5 Catedrala Notre-Dame, Reims

 Fii ghid turistic și prezintă colegilor obiective turistice realizate în stil gotic. Colegii interpretează rolurile de vizitatori și îți adresează întrebări despre acestea.

1.2. Arta secolelor al XIV-lea – al XVI-lea

Renașterea

Renașterea (secolele al XIV-lea – al XVI-lea) apare ca urmare a schimbărilor economice, politice și sociale mai întâi în Italia, răspândindu-se mai târziu în restul Europei.

Este cunoscută ca fiind cea mai strălucitoare perioadă din istoria omenirii. În centrul preocupărilor se află omul eliberat de autoritatea bisericii, punându-se accentul pe redarea armoniei și a frumuseții corpului uman și a naturii.

Dezvoltarea artelor este favorizată de faptul că oamenii bogați își construiau palate și vile luxoase pe care le voiau împodobite cu opere de artă.

Renașterea în Italia

Arhitectura cunoaște o nouă orientare: palatele și vilele nu mai sunt izolate și fortificate, ele fiind amplasate în orașe. Au fațade atrăgătoare, ornamentate cu arcuri, cu **pilaștri** încadrați în zidărie și **frontoane** așezate deasupra ușilor și ferestrelor. Interioarele sunt largi, au scări monumentale, cu balustrade sculptate și ferestre mari. Stilul renașcentist în arhitectură a fost inițiat de **Filippo Brunelleschi**, de exemplu *Domul Catedralei Santa Maria del Fiore* din Florența (Fig. 1).

Fig. 1 Domul Catedralei Santa Maria del Fiore, Florența, Italia

Sculptura se desprinde de arhitectură. Se lucrează statui, busturi, figuri întregi sau **ecvestre**, din piatră, marmură, bronz, lemn, teracotă, înfățișând eroi legendari, portrete de bărbați, femei și copii (**Donatello-David**, statuie din bronz în mărime naturală).

Alți reprezentanți: **Andrea del Verrocchio**, **Michelangelo Buonarroti** etc.

În pictură sunt reprezentate subiecte religioase, istorice, mitologice.

Dintre cei mai importanți pictori, amintim: **Paolo Uccello**, **Sandro Boticelli**, **Tiziano Vecellio**, **Leonardo da Vinci**, **Michelangelo Buonarroti**, **Rafael Sanzio** etc.

Leonardo da Vinci, înzestrat cu capacități intelectuale ieșite din comun, o adevărată întruchipare a conceptului de geniu din perioada de apogeu a Renașterii, nu a excelat numai în pictură, ci s-a remarcat și în domeniul sculpturii, precum și ca inginer, inventator, fizician, chimist și anatomist. Exemple de lucrări în pictură: *Mona Lisa*, *Cina cea de Taină*, *Fecioara între stânci*.

Mona Lisa (Fig. 2) (1503-1506) este o pictură celebră, cunoscută și sub denumirea de *Gioconda*, reprezentând o femeie gânditoare, cu un surâs abia schițat și un aer misterios.

Fig. 2 Leonardo da Vinci, *Mona Lisa*

Rafael Sanzio, pictor și arhitect de seamă al perioadei de apogeu a Renașterii, își creează propriul stil, sintetizând aspecte ale artei lui **Bramante**, **Leonardo** și **Michelangelo**.

Școala din Atena (Fig. 1), frescă pictată într-o încăpere a Palatului Vatican, numită *Stanza della Segnatura*, reprezintă școala ateniană de filozofie. În centrul compoziției se află Platon, care ține în mână cartea sa *Timaios*, în care vorbește despre legile armoniei cosmice, și Aristotel (cea mai strălucită minte a Antichității) cu *Etica*, în care prezintă legile comportamentului uman.

Fig. 1 Rafael Sanzio, *Școala din Atena* (frescă)

Fig. 2 Michelangelo Buonarroti, *Pieta*

Michelangelo Buonarroti, titan al Renașterii, sculptor, pictor, inginer, poet, a elogiat omul în toate creațiile sale.

Pieta (Fig. 2), capodoperă realizată de Michelangelo între anii 1498-1499, este una dintre cele mai renumite opere de artă din toate timpurile. Acest grup statuar este realizat din marmură de Carrara și se găsește în *Bazilica Sfântul Petru* din Roma. Înfățișează o temă biblică, aceea a Fecioarei Maria îndurerată, care ține pe genunchi trupul lui Hristos coborât de pe cruce. În această lucrare Michelangelo împletește idealurile de frumusețe renascentiste cu cele naturaliste.

Pe plafonul *Capelui Sixtine* (Fig. 3), Michelangelo a reprezentat scene din Biblie încadrate în chenare și înconjurată cu figuri de profeți cu fețe expresive, corpuri tinere, viguroase.

Fig. 3 Plafonul *Capelui Sixtine*

Numește trei picturi și trei sculpturi realizate de artiști renascentiști din Italia.

Renașterea în Franța

Spre deosebire de Renașterea italiană, **Renașterea în Franța** apare și se dezvoltă mai târziu ca urmare a Războiului de 100 de ani cu Anglia.

Arhitectura deține rolul cel mai important în Renașterea franceză. S-au construit numeroase palate și castele elegante, impunătoare, sobre, dezvoltate pe orizontală, cu grădini vaste, terase, scări monumentale și balcoane. Exemplu: *Palatul Luvru*.

Castelul Villandry (Fig. 1) este ultimul dintre marile castele renaștiste, construit pe malul Loarei. Se remarcă prin eleganța sobră a arhitecturii combinată cu farmecul grădinilor amenajate pe trei niveluri.

Fig. 1 Castelul Villandry, Franța

Renașterea în Țările de Jos

Se dezvoltă mai lent decât în Italia, fiind strâns legată de tradițiile locale și de arta populară. Pictura cunoaște o mare dezvoltare. Apare pictura pe panouri portabile din lemn.

Jocuri de copii (Fig. 2) a lui **Pieter Bruegel cel Bătrân** este o lucrare în ulei pe panou, realizată în 1560. În această compoziție sunt reprezentate grupuri de copii, care practică o multitudine de jocuri. S-au identificat aproximativ 80 de jocuri diferite, preferate de copiii din acea vreme.

Fig. 2 Pieter Bruegel cel Bătrân, *Jocuri de copii*

Renașterea în Germania

La amploare pictura de șevalet în ulei și arta gravurii. Sunt abordate atât subiecte religioase, cât și laice.

Albrecht Dürer, cel mai important reprezentant al Renașterii germane, observator atent al realității, abordează teme biblice în care se regăsesc elemente din viața de zi cu zi, atât în pictură, cât și în gravură.

Prin lucrările sale, a jucat un rol major în dezvoltarea gravurii ca formă de artă de sine stătătoare.

S-a ocupat de studiul perspectivei și al proporțiilor, preocupat fiind și de studiul naturii.

În opera *Autoportret cu mănuși* (Fig. 3) (1498) artistul s-a reprezentat în postura unui aristocrat, în profil trei sferturi. Fereastra deschisă înfățișează un peisaj, nuanțele și tonurile folosite amintind de pictura venețiană și florentină. Chipul și părul sunt realizate realist, mâinile remarcându-se prin măiestria execuției.

Fig. 3 Albrecht Dürer
Autoportret cu mănuși

1.3. Arta secolului al XVII-lea Barocul

Barocul este numele dat stilului artistic care a dominat secolul al XVII-lea, apărut în Italia cu rolul de a recâștiga încrederea oamenilor în biserică, provocând emoție religioasă, și care s-a răspândit pe teritoriile Germaniei, Franței, Spaniei, Portugaliei.

Edificiul baroc este unul grandios, fastuos, monumental, cu aspect sculptural, de exemplu *Sfântul Carlo la Cele Patru Fântâni*, Roma (Fig. 1).

Este un stil îndrăzneț care transmite energie, caracterizat prin mișcare pe diagonală, o lumină dramatică, personaje reprezentate în poziții încordate, răsucite, cu atitudini teatrale, pentru a sublima forța mișcării.

Fig. 1 Sfântul Carlo la Cele Patru Fântâni

Fig. 2 Gian Lorenzo Bernini Extazul Sfintei Tereza

Fig. 3 Pietro da Cortona Alegoria Divinei Providențe

Gian Lorenzo Bernini este considerat ca fiind cel mai mare sculptor baroc. Lucrarea *Extazul Sfintei Tereza* (Fig. 2) reprezintă moartea acesteia, asemenea unei scene teatrale, în care apare și îngerul care îi aduce sfârșitul.

Pentru intensificarea efectului emoțional, artiștii folosesc *tehnica trompe l'oeil* (tehnică artistică utilizată în pictură în scopul creării iluziei de tridimensionalitate) și clarobscurul pictural. *Alegoria Divinei Providențe* de **Pietro da Cortona** (Fig. 3), frescă monumentală din Palatul Barberini, este o capodoperă a picturii baroce.

Reprezentanți de seamă: **Peter Paul Rubens**, **Jacopo Robusti** zis **Tintoretto**, **Rembrandt Harmenszoon van Rijn**, **Michelangelo Merisi** zis **Caravaggio**, **Diego Velázquez**, **Johannes Vermeer** etc.

Fig. 4 Caravaggio, Cina din Emmaus

În lucrările lor, artiștii exprimă stări ca: extazul, suferința, neliniștea, tensiunea, spaima etc.

Cina din Emmaus (1601, Caravaggio) (Fig. 4) reprezintă un episod biblic în care Iisus înviat din morți își dezvăluie identitatea în fața discipolilor săi. În majoritatea operelor lui Caravaggio lumina vine din partea stângă, iar utilizarea clarobscurului accentuează dramatismul profund al imaginii.

🌀 Observă operele de artă din figurile 1, 2 și 3. Ce mesaje îți transmit acestea?

Clasicismul

Clasicismul este un curent în artă și în literatură, caracteristic secolului al XVII-lea în Franța. În artă reia principiile clasice renascentiste, având ca model arta antică, cu studiul proporțiilor nobile, frumusețea atitudinii, anatomia perfectă. Desenul capătă întâietate asupra culorii. Se pune accent pe genul istoric (imitarea modelelor greco-romane).

Colonada Luvru (Fig. 1) este o capodoperă a clasicismului arhitectural francez. Ea reprezintă partea estică a *Palatului Luvru*, realizată de către arhitecții **Louis Le Vau**, **Charles Le Brun** și **Claude Perrault**. Fațada simplă și liniară este dominată de două *logii* și de *coloanele corintice* împerecheate.

Fig. 1 Colonada Luvru

Reprezentativ pentru arhitectură este și *Castelul Versailles* din Franța, realizat de arhitectul **François Mansart**.

Pictorul **Nicolas Poussin**, reprezentant de seamă al clasicismului, a fost influențat inițial de baroc.

În *Ciobanii Arcadieni* 1627, versiunea barocă (Fig. 2), descoperim personaje în poziții încordate, răsucite, axe compoziționale diagonale, în timp ce, în varianta clasicistă (Fig. 3) se remarcă principiile artei clasice: echilibru, ordine, simetrie, rigoare, idealizarea personajelor și a peisajului.

Fig. 2 Nicolas Poussin
Ciobanii arcadieni-versiunea 1627

Fig. 3 Nicolas Poussin
Ciobanii arcadieni-versiunea 1637-1638

1.4. Arta secolelor al XVIII-lea – al XIX-lea

Rococo

Rococo este un stil artistic de ornamentație care apare în Franța în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, în care se întâlnesc culori vesele, deschise, un ritm jucăuș, elemente decorative: arabescuri, împletituri, rozete, ghirlande. Termenul *rococo* provine din limba franceză din *rocaille*, care face referință la scoică.

Arhitectura se caracterizează prin unitate, fiind dominată de linii curbe, în formă de C, curgătoare, grațioase, unde întâlnim scoica cu semnificații multiple, de exemplu *Palatul Sanssouci*, Potsdam, Germania (Fig. 1).

Fig. 1 Palatul Sanssouci, Potsdam

Fig. 2 Jean-Honoré Fragonard, *Leagănul*

Pictura reflectă viața aristocratică în culori vii. Sunt reprezentate scene sărbătorești, pline de viață, alegorice sau pastorale, cu personaje exuberante, vesele, fine. **Antoine Watteau** este pictorul sărbătorilor elegante și al saloanelor, fiind promotorul stilului Rococo.

Alți reprezentanți ai picturii:

Jean-Honoré Fragonard, **François Boucher**, **Giovanni Antonio Canal** zis **Canaletto** etc.

Leagănul (Fig. 2), considerată ca fiind cea mai cunoscută lucrare a lui Fragonard, este totodată și una dintre capodoperele epocii Rococo. Lucrarea prezintă o tânără elegantă, într-un leagăn, evidențiată de o rază de lumină proiectată din partea stângă și de frunzișul întunecat care o înconjoară.

Vizionează un film de pe internet, în care este prezentat stilul artistic Rococo.

Neoclasicismul

Neoclasicismul (secolele al XVIII-lea – al XIX-lea) este un stil în artă care se manifestă în toată Europa. Reprezintă o reacție împotriva excesului de lux, de strălucire și de bogăție ornamentală, apărut în Baroc și dezvoltat în Rococo.

Formele devin sobre, armonioase, severe, este un stil echilibrat, riguros, dominat de ordine. Se revine la idealurile clasice, având ca model arta greacă și romană, aceste caracteristici regăsindu-se și în arhitectură. *Exemplu: Panteonul din Paris (Fig. 1).*

În **sculptură**, cel mai important reprezentant este **Antonio Canova**. Opera sa a devenit model pentru academiștii secolului al XIX-lea.

Fig. 2 Jacques-Louis David,
*Napoleon Bonaparte traversând Marele
Saint-Bernard*

Apoteoza lui Homer – 1827
Jean Auguste Dominique Ingres (Fig. 3), o compoziție simetrică, inspirată de *Școala din Atena*, a lui Rafael, îl prezintă pe Homer, care este încoronat de o ființă înaripată, personificarea Universului.

Fig. 1 Panteonul din Paris

În **pictură** se exagerează importanța desenului și a formei, în timp ce culorile devin sobre.

Jacques-Louis David este artist oficial al lui Napoleon Bonaparte. Realizează lucrări în care se remarcă claritatea expunerii, prin intermediul ordinii, al simetriei, al proporțiilor (Fig. 2).

Fig. 3 Jean Auguste Dominique Ingres
Apoteoza lui Homer

Caută pe internet o lucrare artistică a lui Antonio Canova și realizează comentariu de artă, respectând etapele corespunzătoare.

Romantismul

Romantismul (secolele al XVIII-lea – al XIX-lea) este o mișcare artistică în care se promovează lirismul, fantezia și libertatea de expresie. Personajele sunt descrise în complexitatea lor, dând impresia că sunt eroi excepționali în împrejurări excepționale. Sunt folosite culori strălucitoare, care au consistență, cu tușe violente.

Fig. 1 Eugène Delacroix
Libertate conducând poporul

Reprezentanți de seamă: **Francisco de Goya, William Turner, John Constable, Théodore Géricault, Eugène Delacroix** etc.

Eugène Delacroix spunea despre culori că sunt muzica ochilor, el realizând compoziții însuflețite, ritmate, în care alternează umbrele și luminile într-un raport echilibrat. Formele sunt învolburate, agitate, liniile nervoase, dinamice, curbate, culorile strălucitoare, tonurile clare (Fig. 1).

Realismul

Fig. 2 Jean-François Millet
Culegătoarele de spice

Realismul apare la jumătatea secolului al XIX-lea, fiind o reacție contra fanteziei și a pasiunilor exagerate ale romantismului. Are loc o întoarcere la studiul aprofundat al naturii, pentru a se putea sugera cât mai obiectiv și mai veridic realitatea.

Jean-François Millet realizează peisaje ample, mărețe, cu perspectivă largă, folosind o gamă austeră (Fig. 2).

Gustave Courbet este un pictor francez, primul care a expus opere aparținând acestui stil (Fig. 3).

Fig. 3 Gustave Courbet, *O înmormântare la Ornans*

Impresionismul

Impresionismul este o mișcare artistică apărută în Franța în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, inaugurând arta modernă, caracterizată prin renunțarea la contururile precise, la detalii, la clarobscur, spre a reda cât mai sugestiv lumina.

Numele de *impresionism* vine de la lucrarea *Impresie, răsărit de soare* a lui **Claude Monet** (Fig. 1). Genurile preferate sunt: peisajul, portretul, compoziția cu personaje. Realitatea este sugerată exact așa cum o percepe ochiul la un moment dat, într-o anumită lumină, în anumite condiții meteorologice. Tușa devine foarte picturală, plină de prospețime, spontană, se divide în pete colorate, forma își pierde rigoarea prin dizolvarea conturului. Lumina se încălzește, umbrele se răcesc.

Édouard Manet, precursor al impresionismului, denumit *pictor al zilelor noastre*, a fost ultimul pictor clasic și primul pictor modern.

În lucrarea *Claude Monet pictând în atelierul său* (Fig. 2), Édouard Manet îl surprinde pe prietenul său pictând în barca-atelier, alături de soția sa.

Edgar Degas a fost pictor, gravor și sculptor cu influență majoră în istoria artei. Realizează compoziții cu paginare neobișnuită, cu personaje așezate în marginea lucrării sau secționate. Desenator desăvârșit, renunță parțial la linie. Este fascinat de activitatea balerinelor și a acrobaților, regăsită în tablourile: *Lecția de dans* (Fig. 3), *Dansatoare pe scenă*, *Mica balerină*.

Cărarea prin iarba înaltă (Fig. 4) a fost pictată de **Pierre-Auguste Renoir**, la apogeul perioadei impresioniste, când lucra împreună cu Monet.

Pornind de la experiența directă, **Auguste Rodin** a exprimat adevărul uman prin intermediul sculpturii: *Gânditorul* (Fig. 5), *Sărutul*, *Omul care merge*, *Faun și nimfă*, *Durere*, *Cele trei umbre*. *Gânditorul* reprezintă rațiunea și concentrarea absolută.

Fig. 1 Claude Monet, *Impresie, răsărit de soare*

Fig. 2 Édouard Manet
Claude Monet pictând în atelierul său

Fig. 3 Edgar Degas
Lecția de dans

Fig. 4 Pierre-Auguste Renoir
Cărarea prin iarba înaltă

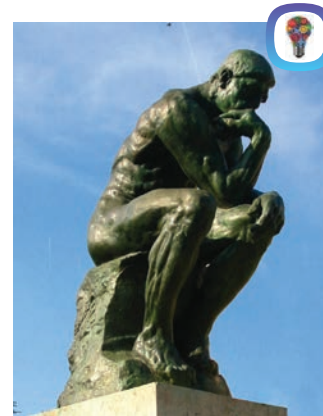

Fig. 5 Auguste Rodin
Gânditorul

Postimpresionismul

Postimpresionismul reprezintă perioada care a urmat epocii de înflorire a impresionismului. Postimpresioniștii vor să creeze ceva durabil, să pătrundă esența lucrurilor. Sunt influențați de culoarea impresioniștilor. Reprezentanți: **Paul Signac, Paul Gauguin, Georges Seurat, Vincent Van Gogh, Paul Cézanne, Henri Toulouse Lautrec** etc.

Vincent Van Gogh, pictor olandez, creează compoziții cu un puternic dinamism emoțional datorat tușelor frământate, formelor și liniilor răsucite, nervoase, agitate (Fig. 1).

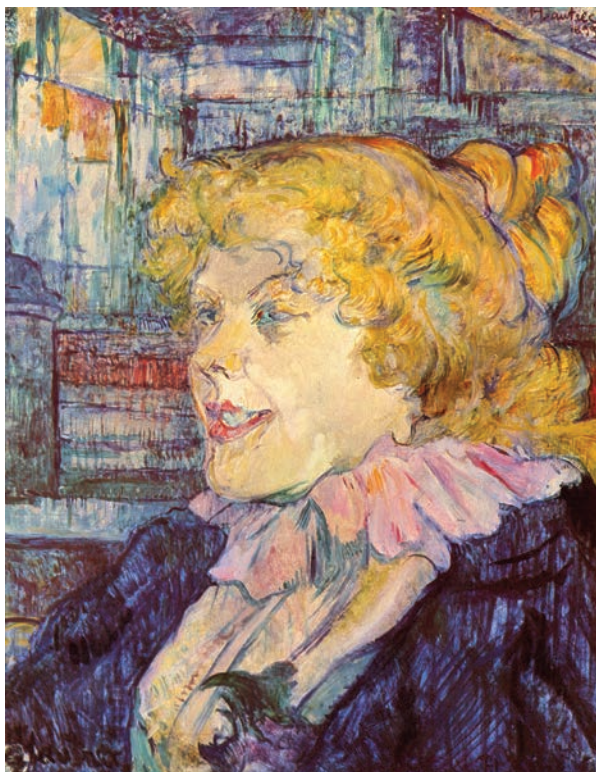

Fig. 2 Toulouse Lautrec
Portretul domnișoarei Dolly

Fig. 1 Vincent Van Gogh, *Noaptea înstelată*

Toulouse Lautrec este maestru al desenului, linia fiind principalul element de limbaj plastic prin care se exprimă. Ilustrează cu predilecție lumea dinamică din cabarete. Se remarcă spontaneitatea formelor și diversitatea cromatică (Fig. 2).

Paul Gauguin este atras de arta populară și de arta primitivă, creând compoziții statice cu perspectivă redusă, cu un puternic caracter decorativ, utilizând culori strălucitoare (Fig. 3).

Paul Cézanne condamnă dizolvarea formei și realizează volume geometrizeate, construite prin modularea culorii, fiind precursorul cubismului (Fig. 4).

Fig. 3 Paul Gauguin, *Viziune după predică*

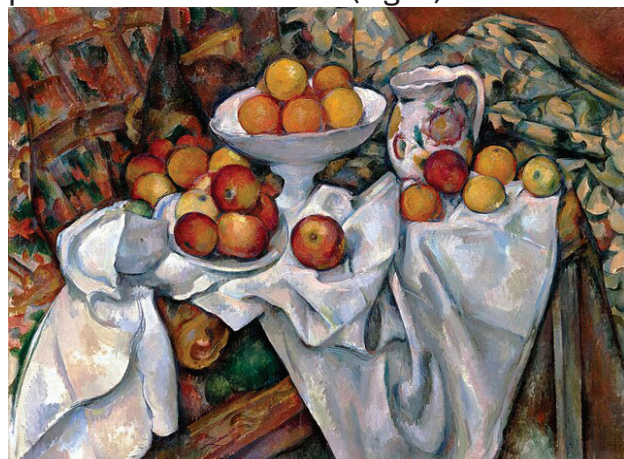

Fig. 4 Paul Cézanne, *Mere și portocale*

Simbolismul și Art Nouveau

Simbolismul și Art Nouveau sunt două curente artistice care s-au manifestat spre sfârșitul secolului al XIX-lea, al doilea continuând și la începutul secolului al XX-lea.

Simboliștii resping naturalismul și impresionismul, restabilind rolul imaginației în artă. Opera simbolistă nu este una rațională, ci una a sentimentului, a trăirilor interioare. Pictorii simbolști folosesc simboluri din mitologie și vise imaginare pentru un limbaj vizual al sufletului. Scenele din natură, activitatea oamenilor și toate celelalte fenomene reale sunt pictate într-o manieră metaforică și sugestivă.

Gustave Moreau a fost pictor, gravor și desenator francez, unul din cei mai importanți reprezentanți ai simbolismului în pictură. Tematica lucrărilor sale este din lecturile clasice, iar tehnica sa se caracterizează printr-o factură suavă, care redă în mod magistral o lume plină de simboluri.

În lucrarea *Orfeu* (Fig. 1), Moreau înfățișează o tânără tracă purtând pe liră capul lui Orfeu, găsit în râul Hebrus. Chipul curat al tinerei fete, scăldat de lumină aurie, se apleacă cu compasiune asupra capului cântărețului mort, amuțit pentru totdeauna.

Art Nouveau a apărut mai ales ca un stil decorativ, sugerând adesea forme de plante și flori, caracteristică fiind linia asimetrică, ondulatorie, care se termină printr-o curbă bruscă, ce dă senzația de energie. În pictură se remarcă **Gustav Klimt**, care este cunoscut pentru picturile decorative bogate în simboluri și detalii ornamentale (Fig. 3). Alte lucrări: *Sărutul*, *Arborele vieții*.

Antoni Gaudí a fost un arhitect spaniol care a adoptat principiile Art Nouveau în creațiile sale, renunțând la suprafețele plane și la simetrie în favoarea unor forme organice, de exemplu, *Casa Milà* din Barcelona (Fig. 2).

Fig. 1 Gustave Moreau, *Orfeu*

Fig. 2 Antoni Gaudí, *Casa Milà*

Fig. 3 Gustav Klimt, *Portretul Adelei Bloch-Bauer I*

1.5 Arta secolului al XX-lea

În secolul al XX-lea apar o multitudine de stiluri și mijloace de expresie, curente, care se dezvoltă unele din altele, care au caracteristici comune sau, din contră, sunt total diferite, se întrepătrund și se ramifică: fovism, art nouveau, cubism, expresionism, abstracționism, dadaism, suprarealism, pop-art, op-art sau artă optică, postmodernism.

Fovismul

Denumirea curentului **fovism** vine de la *fauves*, cuvânt care în limba franceză înseamnă *animale sălbatice*. Apare în Franța în perioada 1905-1910. Genurile preferate de artiști sunt peisajul și portretul. Se remarcă prospețimea și vitalitatea cromatică.

Reprezentanți: **Henri Matisse** (*Portretul cu dunga verde* (Fig. 1)), *Camera roșie*), **André Derain** (*Portretul lui Matisse* (Fig. 2)), **Henri Charles Manguin** etc.

Fig. 1 Henri Matisse, *Portretul cu dungă verde*

Fig. 2 André Derain *Portretul lui Matisse*

Cubismul

Fig. 3 Juan Gris *Portretul lui Picasso*

Fig. 4 Juan Gris *Arlechin cu chitară*

Reprezentanții **cubismului** (1907-1914) realizează o recompunere a realității, o realitate văzută și gândită de ei, transpusă în naturi statice, portrete, compoziție cu personaje, peisaje. În funcție de modul de tratare a formei, există trei faze ale cubismului: faza precubistă (cezanniană), faza analitică și faza sintetică.

Dintre reprezentanți: **Georges Braque**, **Pablo Picasso**, **Juan Gris** (*Portretul lui Picasso* (Fig. 3), *Arlechin cu chitară* (Fig. 4)).

Expresionismul

Expresionismul apare pentru prima dată în Germania, reprezentând o reacție împotriva realismului și a impresionismului. Pictorii expresioniști au în comun gustul pentru culorile contrastante, pentru stilizarea portretelor, pentru atmosferă sumbră, tenebroasă. Reprezentanți de seamă: **Edvard Munch**, pesimist, neliniștit, pătrunde în lumea fricii și a singurătății - *Țipătul* (Fig. 5), și **James Ensor** - *Femeie cu mască* (Fig. 6).

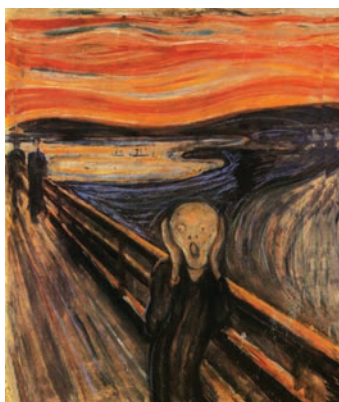

Fig. 5 Edvard Munch *Țipătul*

Fig. 6 James Ensor *Femeie cu mască*

Arta abstractă

Arta abstractă are la bază un protest împotriva naturalismului și a academismului, îndepărtând arta figurativă și așezând în loc un sistem de pete, linii care ar trebui să exprime gândurile, sentimentele, încărcătura emoțională și senzitivă a artistului.

Reprezentanți: **Constantin Brâncuși**, **Vasili Kandinski**, **Piet Mondrian**.

Fig. 1 Piet Mondrian
Copacul

Fig. 2 Constantin
Brâncuși, *Măiastra*

Fig. 3 Vasili Kandinski
Galben-roșu-albastru

Dadaismul

Dadaismul este în aparență mai mult un experiment decât o mișcare artistică, în care totul este ilogic, bazat pe hazard. Este o expresie a revoltei împotriva războiului, a societății și a burgheziei, fiind un mod de a trăi contrar tuturor sistemelor de valori, începând cu arta. Reprezentanți: **Sophie Taeuber-Arp**, **Tristan Tzara**, **Francis Picabia**.

Francis Picabia își dedică activitatea negării sistematice a artei convenționale. Îl pasionează abstractul, căci vede în el o *pictură situată în sfera invenției pure, care dă naștere unui univers de forme pe măsura propriilor dorințe și plăsmuiri*. Împreună cu **Marcel Duchamp**, contribuie la înflorirea mișcării artistice dadaiste.

Fig. 4 Francis Picabia,
Tabloul Rastadada

Suprerealismul

Suprerealismul este curentul artistic care a evoluat din dadaism, caracterizat printr-o libertate totală de expresie. Dintre cei mai importanți pictori suprarealiști, fac parte: **Salvador Dalí**, **Giorgio de Chirico**, **Joan Miro** etc.

Salvador Dalí este cel mai cunoscut suprarealist și datorită excentricității aparițiilor sale publice. Cu ajutorul tehnicii picturale utilizate și a atenției pentru detaliu reușește să dea viață viziunilor și fanteziilor sale.

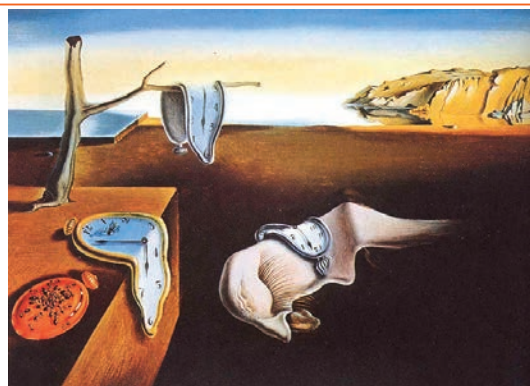

Fig. 5 Salvador Dalí, *Persistența memoriei*

 Vizitează virtual un muzeu de Istorie a Artei europene. Notează ce opere de artă te-au impresionat și argumentează alegerile.

2. Recapitulare

1. Numește templele care se găsesc pe Acropola Atenei.
2. Unde se întâlnește cariatida și ce reprezintă?
3. Precizează cine este autorul sculpturii *Discobolul* și semnificația acesteia.
4. Enumeră cel puțin trei elemente reprezentative ale stilului gotic în arhitectură.
5. Ce se află în centrul preocupărilor artiștilor în perioada Renașterii?
6. Menționează trei reprezentanți de seamă din perioada Renașterii și câte o lucrare a lor.
7. Denumeste titlul, stilul și autorul fiecărei lucrări de mai jos.

8. **Jurnalul triplu** Completează un jurnal după model, apoi realizează interevaluarea împreună cu un coleg.

Curent artistic	Pictor	Tablou
Renașterea	Pieter Bruegel cel Bătrân	Jocuri de copii
Barocul		
Realismul		
Impresionismul		
Arta abstractă		

Autoevaluare	Interevaluare (evaluarea unui coleg)

9. Scrie denumirea celor trei ordine grecești din imaginile de mai jos.

10. Privește tabloul și scrie trei cuvinte care să exprime ceea ce simți în legătură cu acesta.

Pierre-Auguste Renoir, *Cărarea prin iarba înaltă*

Investigație – Portrete peste timp

Indicație: Prin investigație se face o cercetare amănunțită, desfășurată în mod organizat, cu scopul de a descoperi ceva. Elevii vor fi grupați în 4 echipe.

Definirea problemei: Se face o analiză comparativă între modurile de reprezentare a portretului (stiluri și curente, tehnici, elemente de limbaj plastic, mesajul transmis etc.).

Anunțarea temei: Tema de investigat este o cercetare despre reprezentarea portretului în operele artiștilor plastici în perioada secolelor al XIX-lea – al XX-lea, pe parcursul a patru săptămâni.

Sarcini de lucru:

- Fiecare elev desfășoară activitatea de cercetare, utilizând albume de artă, manuale școlare etc., vizitând galerii de artă, muzee virtuale etc.
- Studiază maniera de lucru a artiștilor din stilurile și curentele artistice aparținând perioadei menționate, observând diferențe și asemănări.
- În urma investigării, fiecare elev va selecta cel puțin 6 lucrări din stiluri/curente diferite, care l-au impresionat/i-au plăcut.
- Toate lucrările elevilor din echipă sunt prezentate într-un portofoliu în format fizic (imprimat) sau în format electronic (imagini, PowerPoint etc.)
- În prezentarea portofoliului, echipele își exprimă ideile și sentimentele, argumentând alegerile făcute.

Prezentarea rezultatelor investigației:

- Fiecare echipă va prezenta rezultatele investigației.
- Se vor prezenta portofoliile.
- Lucrările vor fi expuse în sala de clasă sau proiectate și analizate.

Fig. 1 Pierre-Auguste Renoir
Două surori pe terasă

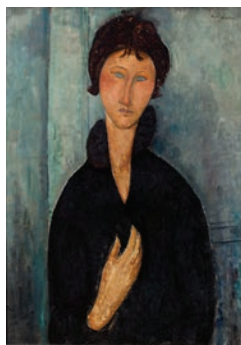

Fig. 2 Amedeo Modigliani
Femeia cu ochi albaștri

Fig. 3 Paul Gauguin
Femeie cu floare

Fig. 4 Vincent Van Gogh
Autoportet

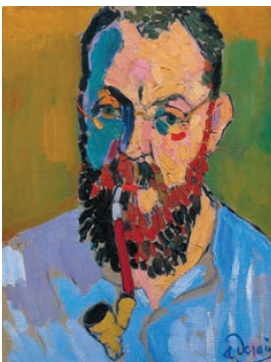

Fig. 5 André Derain
Portretul lui Matisse

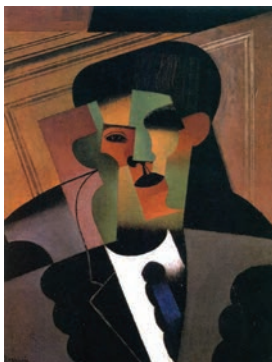

Fig. 6 Juan Gris
Autoportet

Criterii de evaluare	DA	NU
Atitudinea elevului față de sarcinile de lucru		
A colaborat cu ceilalți colegi.		
A finalizat activitatea.		
A avut spirit de inițiativă.		
A respectat sarcinile de lucru.		
Corectitudinea realizării sarcinilor		
A pus în aplicare achizițiile anterioare.		
A îndeplinit corect sarcinile.		
Progresul realizat		

3. Evaluare

1. Realizează corespondența dintre imagini (opere artistice) și stilul fiecăreia.

bizantin

neoclasicism

simbolism

baroc

2. Identifică mișcarea artistică ce inaugurează arta modernă caracterizată prin renunțarea la contururile precise, la detalii, la clarobscur, spre a reda cât mai sugestiv lumina.

a. Impresionism

b. Art Nouveau

c. Rococo

3. Denumeste stilul arhitectural corespunzător fiecărui monument prezentat în fotografii.

4. Completează spațiile libere cu termenii potriviți.

- Numele de impresionism vine de la lucrarea ... a lui Claude Monet.
- Primul pictor francez care a expus opere aparținând realismului a fost
- Stilul arhitectural în cadrul căruia se folosesc cu predilecție împletituri, ghirlande, arabescuri este
- Jean-Honoré Fragonard este reprezentant al stilului

5. Realizează un scurt comentariu de artă pentru opera Claude Monet pictând în atelierul său de Édouard Manet, de la pagina 43, precizând elementele de limbaj plastic folosite și stilul în care se încadrează.

Autoevaluare

Verifică modul în care ți-ai îndeplinit sarcinile, urmărind criteriile și baremul de notare.

Interevaluare

Analizează una dintre lucrările expuse de colegi.

Barem de notare

1. 0,50 p x 3 = 1,5 p

2. 0,50 p x 1 = 0,5 p

3. 0,50 p x 3 = 1,5 p

4. 0,50 p x 4 = 2 p

5. a. identificarea curentului artistic;

b. precizarea tehnicii de lucru folosite;

c. analiza elementelor de limbaj plastic;

d. precizarea centrului/centrelor de interes;

e. specificarea tipului compoziției și perspectivei realizate;

f. descifrarea mesajului redat de către artist;

g. formularea concluziei.

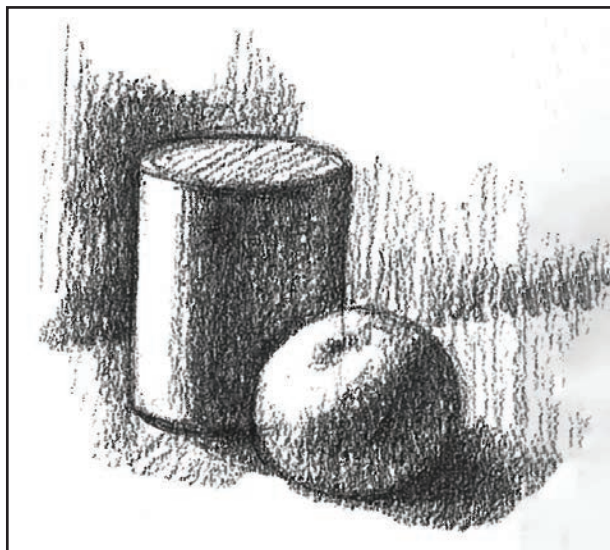
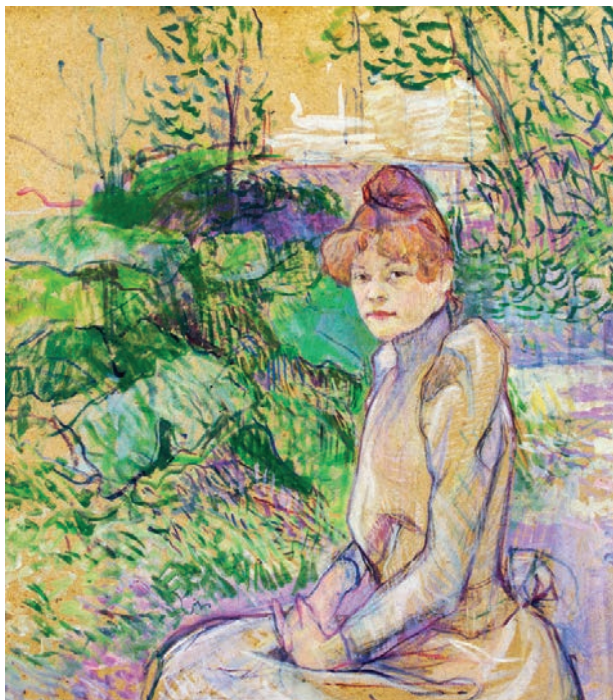
0,50 p x 7 = 3,5 p

Oficiu 1 p

Total 10 puncte

III. TEHNICI SPECIFICE ARTELOR PLASTICE

1. Tehnici grafice – valoarea prin linie și suprafață în creion și cărbune
2. Tratarea picturală
3. Tratarea decorativă
4. Recapitulare
5. Evaluare

1. TEHNICI GRAFICE – VALORAȚIA PRIN LINIE ȘI SUPRAFAȚĂ ÎN CREION ȘI CĂRBUNE

Ramurile artelor plastice s-au dezvoltat, s-au transformat datorită evoluției umanității și dezvoltării tehnologiei, care a permis inventarea și folosirea materialelor și a instrumentelor cât mai bune și mai variate pentru tehnici artistice diferite.

Tehnica artistică cuprinde un ansamblu de procedee impuse de folosirea instrumentelor cu care se lucrează și de suportul de lucru.

Tehnicile grafice sunt:

- *tradiționale*: desen (în creion, cărbune, peniță, tuș), desen colorat (creioane colorate, acuarelă, creioane cerate, pastel) colajul, decolajul;
- *moderne*: graffiti, grafică pe calculator etc.

Fig. 1 Albrecht Dürer, *Fecioara și copilul*

Grafica, artă a liniei, a desenului, este cea mai veche formă de expunere, începând cu reprezentările rupestre (reprezentările din peșteri) (Fig. 2).

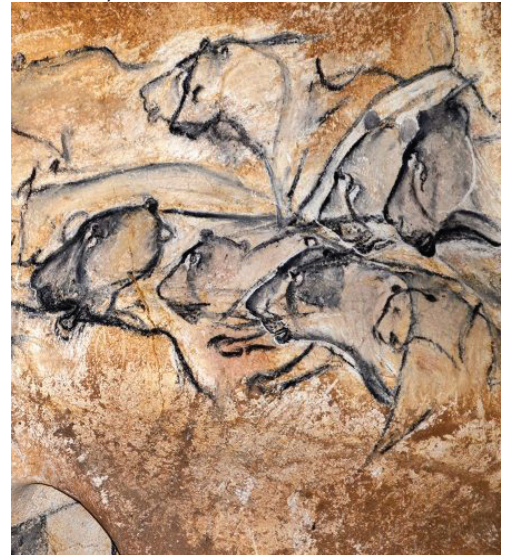

Fig. 2 Peștera Chauvet, Franța

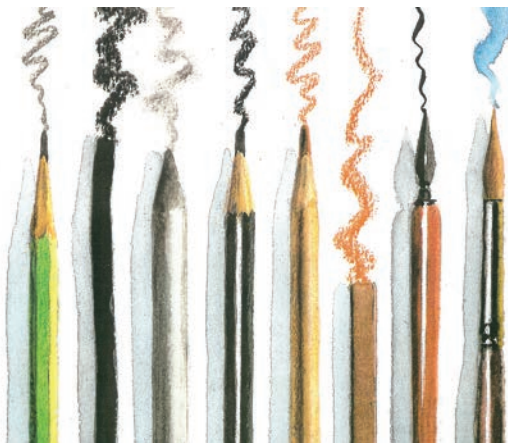

Fig. 3 Instrumente de lucru

Instrumentele care se folosesc în tehnicile grafice se găsesc în atelierul oricărui grafician:

- creioane de diferite tipuri
- penițe
- bețișoare
- cretă colorată
- cărbune
- cariocă
- creioane cerate
- tabletă grafică etc.

Fig. 4 Tabletă grafică

Pentru a lucra în creion, este nevoie de hârtie de calitate superioară, cu densitate mare (de exemplu, începând cu 160g/m², până la 300g/m²).

Se poate lucra prin mai multe tehnici, cele mai simple fiind desenul în creion și desenul în cărbune.

Pentru a realiza valori multiple (de la închis la deschis și invers) se utilizează tehnica hașurii.

Hașura este o alăturare de linii sau grupuri de linii paralele, egale ca grosime, trasate la aceeași distanță una de alta și prin suprapuneri de linii (Fig. 1).

Cele mai potrivite creioane pentru hașură sunt creioanele grafit cu mină moale. Acest tip de mină lasă o urmă mai închisă, printr-o apăsare mai ușoară a creionului pe hârtie. Acestea sunt creioanele inscripționate cu litera B. Alături de literă apare și o cifră. Cu cât cifra este mai mare, cu atât mina este mai moale.

Un set complet de creioane grafit cuprinde creioane de la 9H (mina cu tăria cea mai dură) la 9B (mina cu tăria cea mai moale) (Fig. 2).

1. Creioanele cu **tărie dură** sunt inscripționate cu litera H, de la *Hard* (tare) și trasează linii precise, curate, tonalități mai deschise, potrivite pentru schiță sau desen arhitectural.

2. Creioanele cu **tărie moale** sunt inscripționate cu litera B, de la *Black* (negru) și trasează linii puternice, tonalități închise potrivite pentru a umple spații, pentru a hașura.

3. Creioanele cu **tărie medie**, inscripționate cu literele HB, sunt potrivite pentru schițe de început, exerciții inițiale.

4. Creioanele cu **vârf subțire**, inscripționate cu litera F de la *Fine* (fin), sunt potrivite pentru detalii foarte fine.

Tipuri de hașuri: orizontale, verticale, oblice, circulare, încrucișate (Fig. 3).

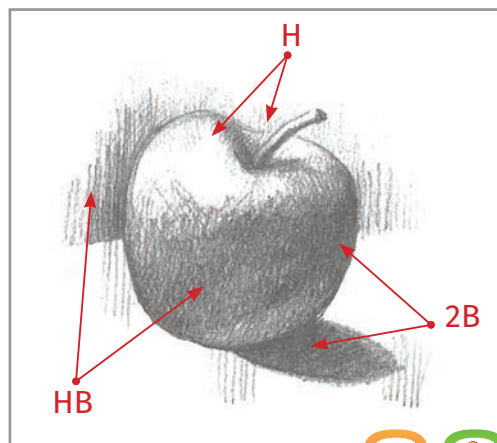

Fig. 1 Hașură

9B	F
8B	H
7B	2H
6B	3H
5B	4H
4B	5H
3B	6H
2B	7H
B	8H
HB	9H

Fig. 2 Clasificarea minelor de creion

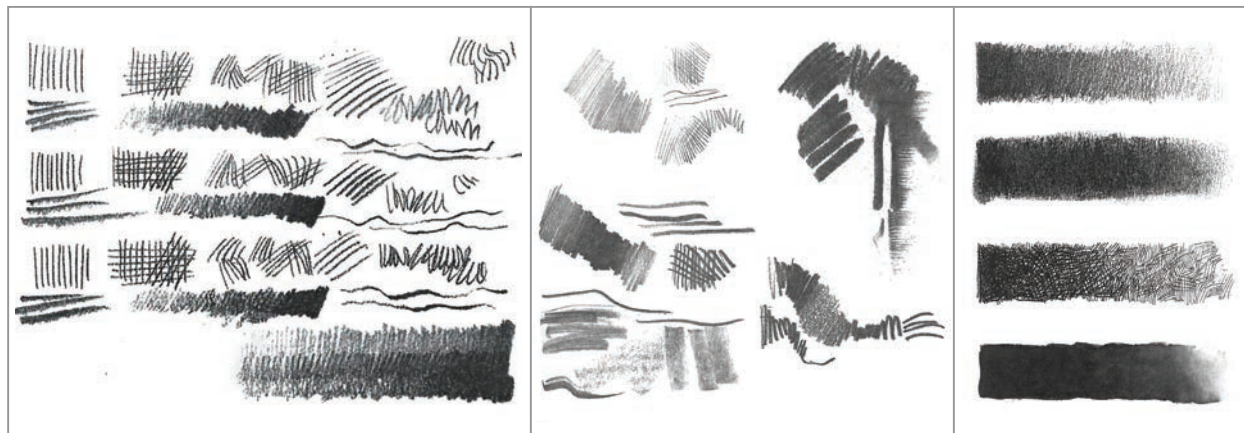

Fig. 3 Tipuri de hașură

Pentru a realiza o hașură corectă, este importantă poziția creionului în mână (Fig. 1), precum și distanța de la ochiul artistului la lucrare (între 45 și 65 centimetri).

Fig. 1 Poziția creionului

Desenul în cărbune (Fig. 2) se realizează prin hașură, care nu are aceleași treceri fine, rafinate ca aceea obținută prin folosirea creionului. Hașura în cărbune capătă aspect de pată prin întinderea ușoară cu degetul.

După finalizarea desenului în cărbune, acesta trebuie tratat cu fixativ special (o soluție lichidă), pentru a se păstra.

Fig. 2 Nicolae Grigorescu, Studii de țărăncă strângând fânul

Cum poți obține prin valorație (hașură în creion) o formă cu volum (tridimensională) (Fig. 3)? Redă prin valorație o formă tridimensională, pornind de la o formă bidimensională.

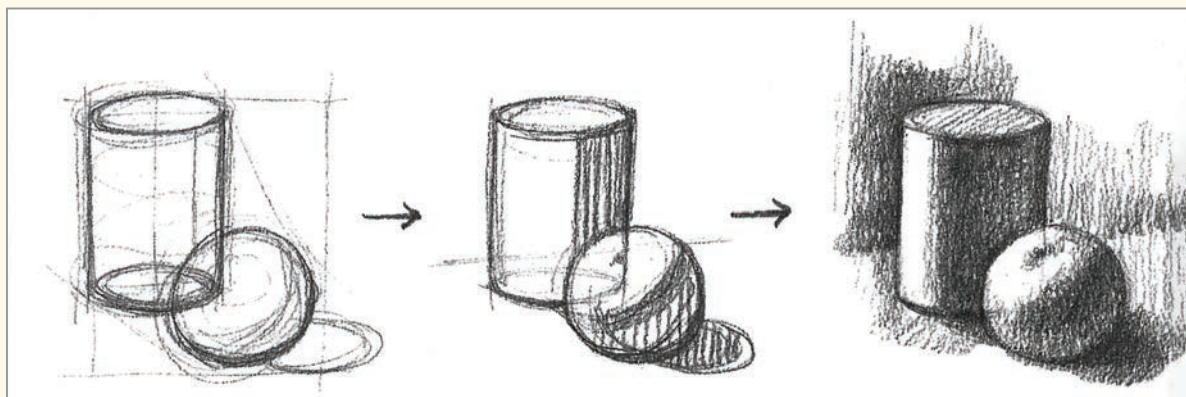

Fig. 3 Valorație (cilindru și măr)

2. TRATAREA PICTURALĂ

Pictura este ramura artei care transmite un mesaj, o idee, un sentiment cu ajutorul culorilor – pigment, al elementelor de limbaj plastic, al mijloacelor de expresie plastică (armonie, echilibru, proporție, contraste etc.).

De-a lungul timpului, în arta plastică s-au utilizat diverse tehnici de lucru în diferite epoci.

Privind un tablou, se poate descoperi mesajul pe care autorul a dorit să îl transmită. Pentru a transmite mesajul, artiștii au căutat anumite efecte, folosind tehnici diferite, întotdeauna existând tradiție și inovație.

Tratarea picturală se referă la procesul de aplicare a diferitelor tehnici pentru a crea o lucrare de artă vizuală. Aceasta presupune utilizarea de pensule, spatule, spray-uri, degetele sau alte instrumente pentru a aplica culoarea-pigment pe suportul de lucru, fie el pânză, hârtie, lemn, sticlă sau alte materiale. Urma lăsată de aceste instrumente pe suprafața de lucru este o pată cromatică.

Aceasta poate fi **picturală** (Fig. 1, Fig. 2, Fig. 3) sau **decorativă** (Fig. 4).

Fig. 1 Ștefan Luchian, Albăstrele

Fig. 2 Lucrare realizată de elev

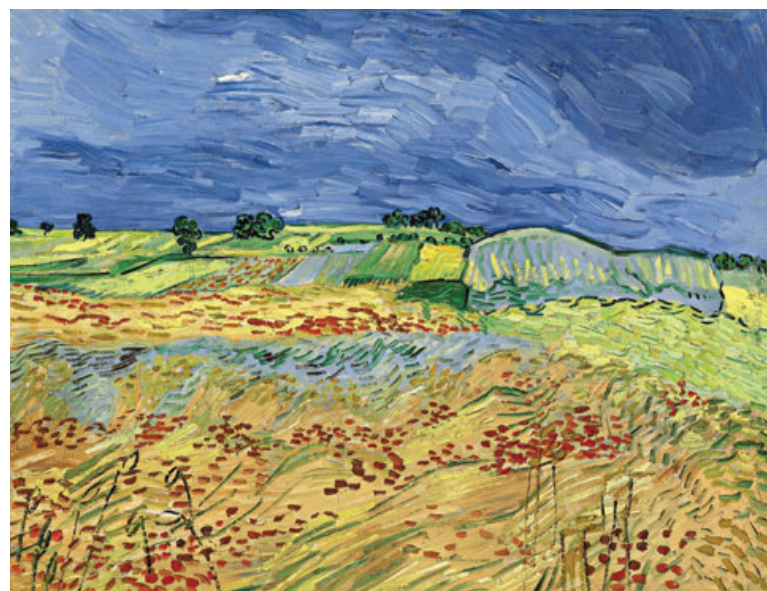

Fig. 3 Vincent van Gogh, Câmpul atemporal

Fig. 4 Henri Matisse, la românească

Tratarea picturală se realizează fără contururi ferme.

Modelarea este un procedeu de tratare picturală care constă în redarea efectelor de lumină și umbră. Prin tehnica modelării se poate realiza transparența, cu treceri treptate de la lumină la umbră (tonuri) (Fig. 1, Fig. 2).

În operele lui Leonardo da Vinci se observă folosirea unei tehnici speciale, prin modelarea culorii, numită **sfumato**, cu ajutorul căreia marele pictor a obținut efecte de profunzime și realitate, o transparență fină, rafinată, cu treceri treptate de la lumină la umbră, prin care conturul fețelor a fost estompat pentru a crea un efect de mister și subtilitate (Fig. 1).

Modularea este un procedeu de tratare picturală care constă în redarea efectelor de umbră și de lumină, de volum și spațialitate prin juxtapunerea culorilor calde, reci, închise, deschise în pete divizate (Fig. 2). O altă tratare a suprafeței în pictură este **suprapunerea grafică** (Fig. 3). Prin suprapunerea elementelor de limbaj plastic (punct, linie, pată) se pot reda lumina și umbra, precum și mesajul picturii.

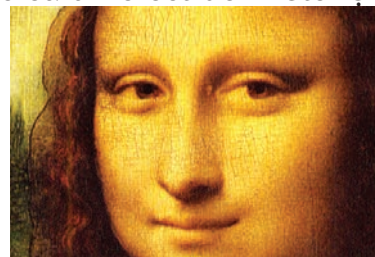

Fig. 1 Leonardo da Vinci
Mona Lisa (detaliu)

Fig. 2 Berthe Morisot, Eugène Manet și
fiica sa în grădina de la Bougival

Fig. 3 Lucrare
realizată de elev

Jocul micilor pătrate

Folosește un pătrat din hârtie mai groasă (carton) cu dimensiunea de 15/15 cm.

Reprezintă un portret, folosind tehnica picturală, urmărind expresivitatea figurii. Asamblați toate pătratele într-o compoziție colectivă, unitară, sub formă de puzzle.

3. TRATAREA DECORATIVĂ

Pata cromatică tratată decorativ presupune o întindere omogenă și uniformă a culorii pe suprafața de lucru (Fig. 1, Fig. 2).

Spre deosebire de pata picturală, pata decorativă este o pată colorată care nu are nicio vibrație, este o pată plată, care nu sugerează nici volumul, nici apropierea sau depărtarea, și nici mișcarea.

Fig. 1 Henri de Toulouse-Lautrec
Divanul japonez

Fig. 2 Henri Matisse
Tristețea regelui

Fig. 3 Lucrare realizată de elev

Colajul poate fi folosit ca tehnică mixtă cu petele picturale sau decorative și cu suprapuneri grafice (Fig. 3, Fig. 4).

Fig. 4 Lucrare realizată de elev

 Gândește-te la o împărăție a florilor, a fluturilor sau la mediul marin și, prin tratarea decorativă, realizează o compoziție decorativă pe pânză sau pe lemn.

4. Recapitulare

1. Numește cel puțin patru instrumente folosite în realizarea tehnicii grafice.
2. Descrie prin ce se deosebește tehnica modelării culorii de tehnica modulării culorii.
3. Precizează deosebirile dintre o pată tratată pictural și o pată tratată decorativ.
4. Realizează un afiș în care să folosești colajul ca tehnică mixtă cu pete picturale sau decorative și cu suprapuneri grafice. Promovează în acest afiș un spectacol, un concert, o întrecere sportivă etc.
5. Realizează corespondența dintre lucrări și denumirea tehnicilor folosite pentru realizarea acestora.

Fig. 1 Henri Matisse
Pisica

Fig. 2 Edgar Degas
Balerine

Fig. 3 Berthe Morisot
Fata în barcă cu găște

tratarea picturală

tratarea decorativă

grafică

colaj

6. Cadranle

Se împarte coala de hârtie în patru cadrane, ca în modelul alăturat. Realizează o lucrare în care să reprezinți, la alegere, un element (obiect, formă din natură, portret etc.), respectând cerințele din fiecare cadran.

I. Hașură	II. Grafică
III. Tratare picturală	IV. Tratare decorativă

7. Selectează varianta corectă de răspuns.

- Pata decorativă este:
 - a. o pată plată.
 - b. o pată vibrată.
 - c. o pată picturală.

- Tehnica *sfumato* presupune:
 - a. modularea culorii.
 - b. modelarea culorii.
 - c. suprapunerea grafică.

Proiect – Triumful luminii și al culorii

Fig. 1 Vincent Van Gogh, *Câmp de grâu sub un cer înnorat*

1. Ce vom face?

Vom căuta opere ale artiștilor din perioadele impresionistă și postimpresionistă, în care autorii au folosit tehnica picturală.

2. Ce urmărim?

Urmărim să ne informăm, prin intermediul istoriei artelor, despre folosirea tehnicii picturale.

3. Cum procedăm?

Vom căuta în albume de artă, pe internet, în manual etc. imagini cu lucrările artiștilor din perioadele precizate, în care să fie evidentă folosirea tehnicii picturale.

Pe o coală de hârtie de format A4 sau A3, se va realiza o lucrare în care va fi utilizată tehnica propusă. Punctul de plecare al lucrării va fi paleta pictorului (dreptunghiulară, pătrată, ovală), care va fi transformată în funcție de imaginația fiecăruia, urmărind tema proiectului, *Triumful luminii și al culorii*.

4. Cum vom evalua proiectul?

Vom analiza lucrările și vom face sugestii referitoare la modul de realizare a tehnicii picturale și la evidențierea temei proiectului.

5. Cum vom face cunoscut faptul că am desfășurat proiectul?

Vom afișa lucrările în holul școlii, dar și pe website-ul acesteia.

Autoevaluare

Criterii de apreciere	Da	Nu
Am desfășurat toate activitățile din proiect.		
Am rezolvat dificultățile apărute pe parcurs.		
Materialele/ lucrările proiectului sunt bine realizate.		

Evaluarea elevului de către cadrul didactic

Criterii de apreciere	Da	Nu
A colaborat cu alți colegi.		
A comunicat eficient.		
A finalizat corect sarcinile.		
A respectat regulile pentru îndeplinirea sarcinilor.		
Și-a pus în aplicare achizițiile anterioare.		

Fig. 2 Pierre-Auguste Renoir
Portretul Jeannei Samary

Fig. 3 Claude Monet, *Femeie cu umbrelă de soare - Madame Monet și fiul ei*

5. Evaluare

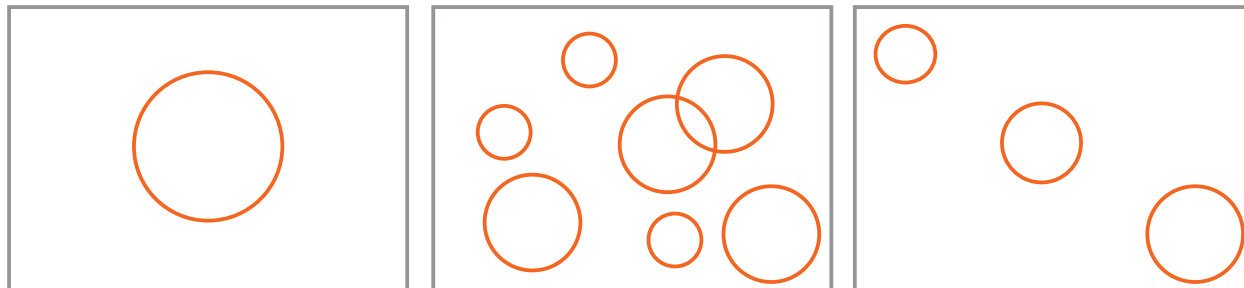
1. Creează o compoziție plastică tratată decorativ și pictural, pe o suprafață cu formatul A4 sau A3.

Elementul de la care vei începe compoziția este cercul.

Ce poți realiza dintr-un cerc sau mai multe cercuri de diferite dimensiuni.

Prin modificarea, juxtapunerea și transformarea lor vei putea crea o lume imaginară.

Subiectul lucrării este transpunerea unei opere literare (personaje, scene etc.) în imagini plastice.

În realizarea lucrării, vei avea în vedere respectarea următoarelor cerințe:

- Să folosești modularea culorii.
- Să folosești suprapunerea petelor cromatice.
- Să folosești pata decorativă.
- Să te încadrezi în suprafața A4 sau A3.
- Să respecti tema dată.
- Să respecti subiectul lucrării.

2. Selectează varianta corectă de răspuns.

• Pata cromatică tratată decorativ este:

- o pată prin care se redă lumina prin juxtapunerea culorilor prin pete divizate.
- o pată plată fără nicio vibrație, uniformă și omogenă.
- o pată prin care se realizează o transparență fină cu treceri treptate de la lumină la umbră.

• Prin tehnica modelării culorii se realizează:

- valorația prin linie și suprafață în creion.
- o transparență fină, rafinată, cu treceri treptate de la lumină la umbră (tonuri).
- hașura.

3. Realizează patru tipuri de hașuri studiate.

Autoevaluare

Verifică modul în care ți-ai îndeplinit sarcinile, urmărind criteriile și baremul de notare.

Interevaluare

Analizează lucrarea unui coleg și spune-i ce îți place cel mai mult. Ce ar fi putut realiza mai bine?

Barem de notare

1. 1,00 p x 6 = 6 p

2. 0,50 p x 2 = 1 p

3. 0,50 p x 4 = 2 p

Oficiu 1 p

Total 10 puncte

IV. COMPOZIȚIA PLASTICĂ

1. Natura ca sursă de inspirație – schițe, crochiuri
2. Forme naturale – forme plastice, plane și spațiale
3. Compoziția decorativă – stilizarea și modulul
4. Ritmul în compoziția decorativă
5. Ritmul în compoziția plastică
6. Recapitulare
7. Evaluare

1. NATURA CA SURSĂ DE INSPIRAȚIE – SCHIȚE, CROCHIURI

Schițe

Pentru pictori natura este o sursă de inspirație.

Vincent Van Gogh spunea: *Nu eu am creat arta întru totul, ci dimpotrivă, am găsit-o gata, eu trebuie doar să o descopăr și să o eliberez din natură.*

În copilărie, Leonardo da Vinci observa cu atenție natura, fapt care l-a ajutat mai târziu să creeze opere de artă de o valoare inestimabilă. A fost descris drept cel mai curios om din câți au existat. El spunea: *Fii curios, tot timpul curios!*

Leonardo da Vinci a observat, a schițat și a început să creeze prin **schite** (Fig. 3).

Fig. 1 Vincent Van Gogh, *Cafeneaua din Arles* (schiță)

Fig. 2 Vincent Van Gogh, *Cafeneaua din Arles*

Schița este un desen realizat în mod schematic, prin care se redă esențialul, fără multe amănunte.

Fig. 3 Leonardo da Vinci, *Din caietul de schițe*

În schițe se folosește elementul de limbaj plastic **linia** (modulată și nemodulată).

Schița poate fi realizată după natură sau din imaginație.

Lumea înconjurătoare este plină de mișcare (păsări care zboară, insecte care mișună, animale care aleargă, flori și frunze care tremură în bătaia vântului etc.). Toate acestea se pot fixa prin schițe.

 Observă cu atenție obiectele din jurul tău pe care vrei să le reprezinți, (fructele preferate, copaci din anotimpuri diferite) sau poți realiza schițe din imaginație cu teme diverse (*Casa viitorului, Case din trecut, Mijloace de transport* etc.).

Pe caietul de schițe vei reda mai multe schițe în creion cu aceeași temă.

Crochiuri

Crochiul este un mijloc rapid de exprimare în arta plastică, este o schiță foarte simplă, în care sunt eliminate toate amănunțele (fără detalii).

Pentru a realiza un crochiu, trebuie să privim foarte atent și să observăm esențialul: forma, mișcarea, proporția etc.

Există două forme de crochiuri:

- **crochiul după natură;**
- **crochiul din imaginație.**

Crochiul după natură se realizează după diferite obiecte din mediul înconjurător.

Materialele necesare realizării unui crochiu sunt: instrumente pentru desen (creion, pix, peniță, bețișor, tușuri), coli de hârtie și o mapă specială pentru desenele executate sau caiet de schițe.

Ca procedee tehnice, se folosesc liniile: modulate, nemonulate, continue sau întrerupte.

Fig. 1 Model pentru crochiul după natură

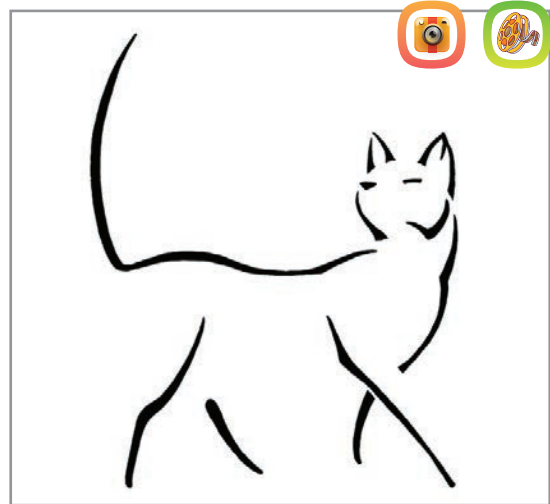

Fig. 2 Crochiul după natură

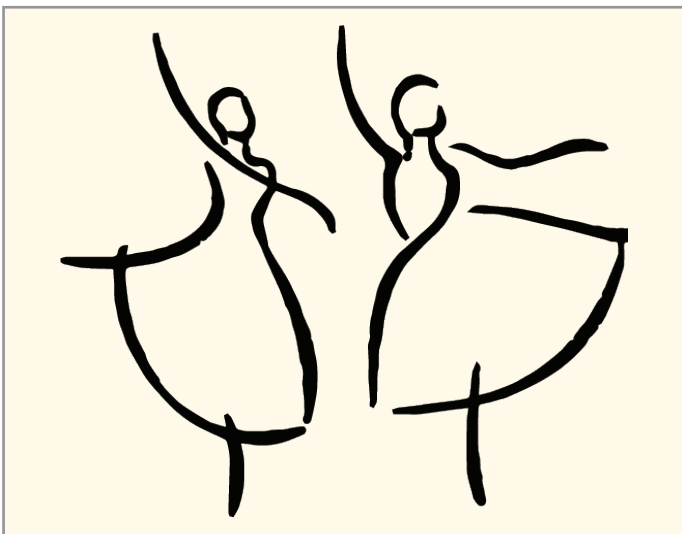

Fig. 3 Crochiul din imaginație

Crochiul din imaginație se folosește în toate domeniile artei plastice (în mod special în creația vestimentară) (Fig. 3).

1. Creează crochiuri după obiecte simple, apoi după unele mai complicate.
2. Creează crochiuri vizând creația vestimentară (modele de pălării, rochii sau crochiuri pentru o formă de automobil, dronă, roboți).

2. FORME NATURALE – FORME PLASTICE, PLANE ȘI SPAȚIALE

În jurul nostru se pot observa diverse forme: creioane, cărți, munți, copaci, insecte, flori, nori, frunze, crengi, pietre etc.

Forma este aspectul exterior, înfățișarea vizibilă a obiectelor, materialelor.

În artele plastice, formele sunt spontane și elaborate.

Forma spontană se poate obține accidental sau dirijat, prin diferite procedee:

- **împrăștierea** culorii cu un jet de aer prin suflare liberă sau printr-un tub în diferite sensuri;

- **stropirea** cu pensula pe foaia umedă sau uscată;

- **imprimarea** unor materiale textile îmbibate cu una sau mai multe culori și presarea/tamponarea acestora pe suportul de lucru.

Forma elaborată este obținută prin actul de creație, pe baza observației formelor naturale. Imagini plastice inedite se pot crea transformând o formă spontană (o pată de culoare spontană) (Fig. 1, Fig. 2).

Fig. 1 Lucrare realizată de elev

Fig. 2 Lucrare realizată de elev

Antoni Gaudí, un mare și creativ arhitect, s-a inspirat pentru creațiile sale din natură. Pornind de la modelul de chiparoși, a creat turnurile de la Biserica *Sagrada Família*, Barcelona (Fig. 3, Fig. 4, Fig. 5).

Fig. 3 Biserica *Sagrada Família*

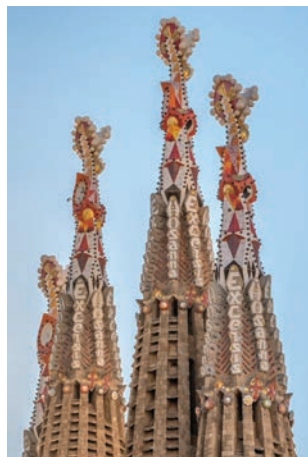

Fig. 4 Turnuri ale Bisericii *Sagrada Família*

Fig. 5 Interior turn Biserica *Sagrada Família*

Pe un fond alb sau colorat picură câțiva stropi de culoare. Prin suprapunerea altei foi de hârtie peste picăturile de culoare, prin presare și foarte ușoară deplasare, picăturile vor fi întinse, luând forme surprinzătoare. Le vei completa, folosindu-te de elementele de limbaj plastic, iar la sfârșit vei da un nume lucrării.

Forme plastice - plane și spațiale

În pictură poți reda **forme spațiale**, plecând de la **formele plane**.

Paul Cézanne a fost printre primii pictori care a geometrizat formele din natură, fiind precursorul cubismului.

El a spus că tot ce ne înconjoară are formă de corpuri geometrice (muntele este ca o piramidă, copacii au formă de con, trunchi de con etc.).

Nu este de ajuns ca formele din natură să fie doar privite, ele trebuie analizate, ca apoi să se poată crea forme plastice.

Pentru redarea formei plane se realizează schița formei alese din natură. Apoi se poate realiza forma spațială (Fig. 1, Fig. 2).

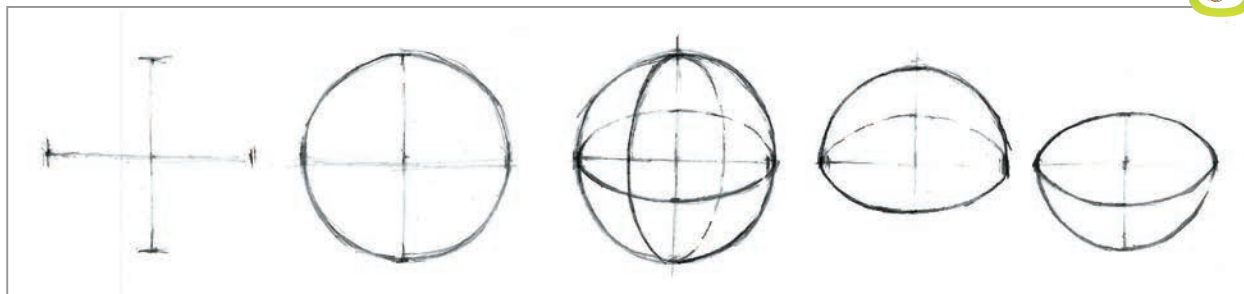

Fig. 1 Transformarea formei plane în formă spațială

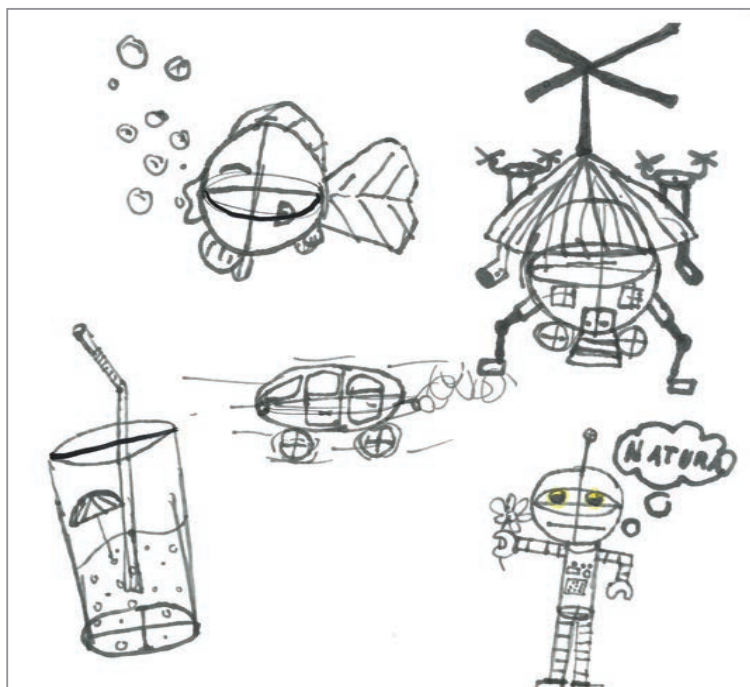

Fig. 2 Lucrare realizată de elev

Fig. 3 Lucrare realizată de elev

 Realizează o compoziție dintr-o sferă sau dintr-o jumătate de sferă. Vei reprezenta mai întâi schița realizată din figuri geometrice, apoi vei transforma în forme tridimensionale. Poți colora sau hașura. Observă lucrarea din Fig. 3.

3. COMPOZIȚIA DECORATIVĂ – STILIZAREA ȘI MODULUL

În artele vizuale compoziția decorativă se deosebește de compoziția plastică atât prin modul de organizare a elementelor, cât și prin modul de tratare a suprafeței.

Compoziția decorativă este o formă de organizare alcătuită din elemente și suprafețe compoziționale expresive, destinate înfrumusețării unor obiecte și suprafețe.

Elementele pot fi inspirate din natură (floră și faună), geometrice (figuri geometrice), ornamente populare sau din imaginație.

Aceste elemente sunt stilizate, adică simplificate.

Față de studiul după natură, desenul decorativ oferă artistului posibilități nesfârșite de a crea în scopul înfrumusețării obiectelor, utilizând elemente de bază ca: linii, puncte, suprafețe plane.

Stilizarea

Stilizarea presupune extragerea dintr-o formă detaliată a caracterului său particular, renunțând la amănunte, reproducând în linii simplificate un obiect din natură în scop decorativ.

Etapele stilizării sunt: *studiul după natură, geometrizarea, extragerea (simplificarea), invenția și interpretarea* (Fig. 5).

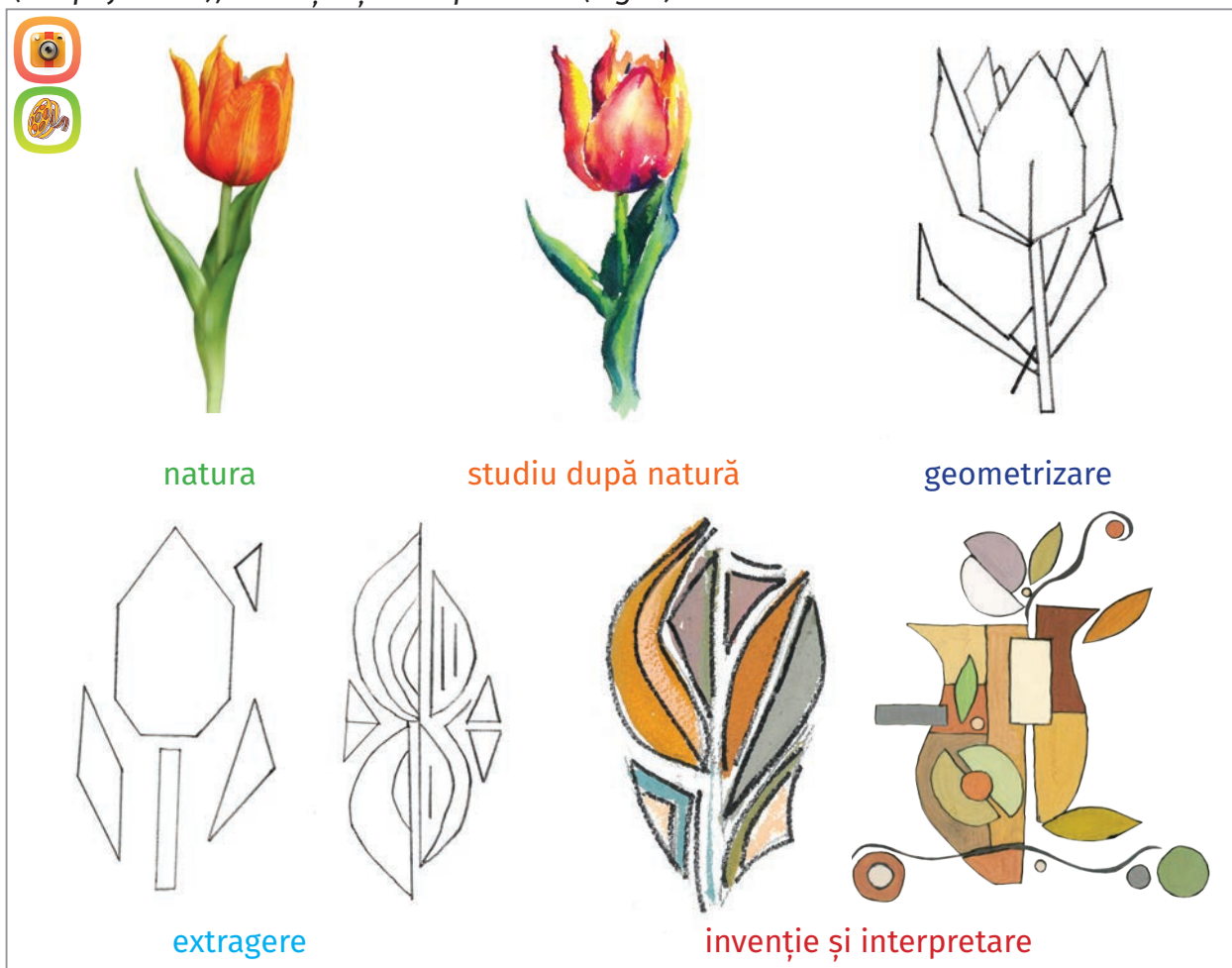

Fig. 5 Stilizarea lalelei

Cu ajutorul motivelor stilizate, se pot compune chenare, fonduri decorative destinate imprimeurilor, țesăturilor, motive decorative pentru ambalaje etc. (Fig. 1).

Fig. 1 Motive stilizate

Modulul

Modulul este un element sau o asociere de elemente, care prin repetare creează o suprafață decorativă, accentuându-i expresivitatea.

Tipuri de modul:

- **modulul grafic** este suprapunerea grafică a unor puncte, linii, forme în diferite ritmuri și caractere (Fig. 3);
- **modulul cromatic** presupune repetarea unei singure culori în diferite ipostaze, închis – deschis (Fig. 4).

Modulul presupune repetarea elementului sau a elementelor, păstrând aceeași formă în compoziția decorativă, putând fi modificat ca mărime și culoare (Fig. 2).

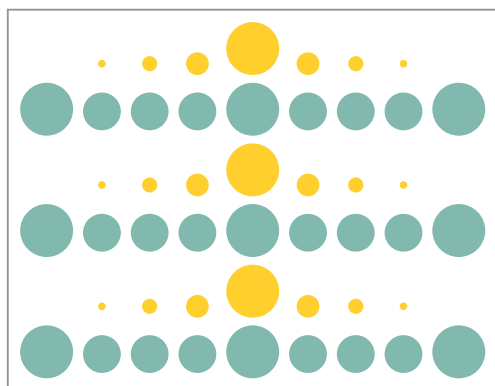

Fig. 2 Modul (grafică digitală)

Fig. 3 Lucrare realizată de elev

Fig. 4 Lucrare realizată de elev

 Alege un element simplu din natură (floare, fluture, frunză, insectă etc.), stilizează, interpretează și creează o compoziție modulară care să compună o suprafață decorativă pentru hârtie de ambalaj, șervețele de masă, imprimeu pentru țesături etc.).

4. RITMUL ÎN COMPOZIȚIA DECORATIVĂ

Ritmul este prezent în tot universul, este o repetare a unor elemente în spațiu și timp.

În artă, ritmul înseamnă repetarea elementelor de limbaj plastic într-o anumită modalitate, pentru a asigura raporturi armonioase, într-un tot unitar (Fig. 1).

Elementele componente ale ritmului în artele vizuale sunt:

- **întinderea** - suprafața pe care se lucrează;
- **înălțimea** - nivelul la care sunt așezate elementele de limbaj plastic folosite (mai sus, mai jos);

- **calitatea** - o însușire, o deosebire a elementelor de limbaj între ele (o culoare pură, lângă o culoare mată);

- **accentul** - cel care atrage atenția prin intensitatea tonală sau valorică;

- **intervalul** - distanța dintre două sau mai multe elemente de limbaj plastic;

- **celula ritmică** - intervale mai mici sau mai mari între două sau mai multe elemente de limbaj plastic care se repetă.

Celula ritmică este un motiv decorativ.

Există mai multe tipuri de celulă ritmică:

- repetată de „n” ori;

- repetată alternativ cu intervale egale cu schimbări de nivel (mai sus, mai jos).

În **compoziția decorativă** ritmul creează o configurație prin organizarea motivelor care au rol decorativ. El poate fi desfășurat pe mai multe direcții diferite: orizontale, oblice, verticale, în cerc, în spirală, prin șiruri ritmice (Fig. 1, Fig. 2).

Fig. 1 Vasili Kandinski, *Puncte în curbă*

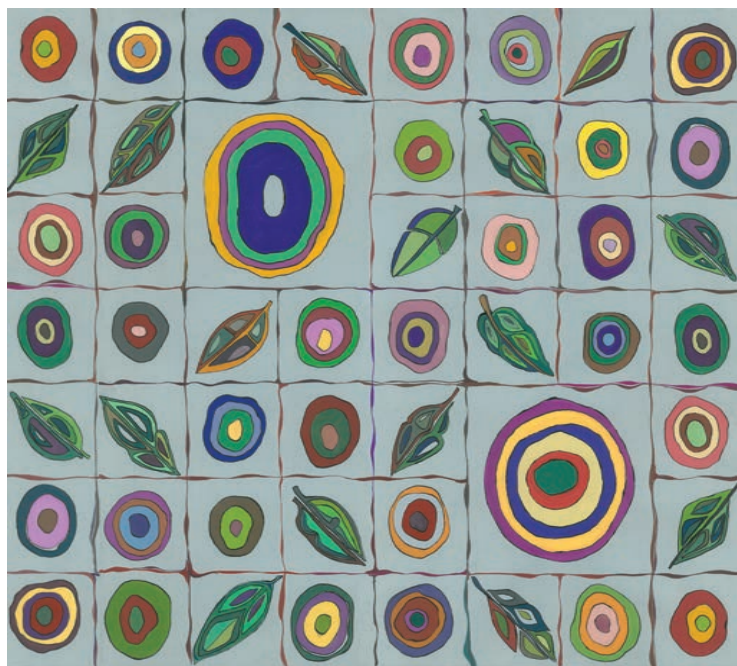

Fig. 2 Lucrare realizată de elev

🌀 Creează un model de șervețel de masă în realizarea căruia să reprezinți ritmul în compoziția decorativă cu ajutorul stilizării.

5. RITMUL ÎN COMPOZIȚIA PLASTICĂ

Compoziția plastică constă în organizarea elementelor de limbaj plastic pe un suport de lucru, asigurându-se relații semnificative între acestea, formând un tot unitar, care poate să transmită o emoție, un mesaj etc.

Unitatea compoziției se realizează prin legătura dintre forme, elemente de limbaj și imagine în ansamblul ei. Totul se subordonează unității compoziției, care ține de un centru de interes sau de mai multe centre de interes, de ritmul formelor și al culorilor etc.

Ritmul are o importanță deosebită în organizarea compoziției plastice.

Toate operele de artă au în structura lor interioară ritmul, ca mijloc de expresie plastică.

În compoziția plastică se întâlnesc diferite tipuri de ritm:

- **liniar pe orizontală** (Fig. 2) sau pe **verticală** (Fig. 3);
- **circular (structurat radial);**
- **spiralat (linie curbă în duct continuu);**
- **cromatic;**
- **cu centre de interes;**
- **între umbră și lumină;**
- **între forme.**

În repetarea alternativă a formelor, a culorilor este necesar un **pasaj ca element de ritm**, care separă formele, culorile etc. (Fig. 1).

Pasajul poate fi creat folosind culori intermediare, griuri colorate și nonculori.

Fig. 1 Gustav Klimt, Portretul Adelei Bloch-Bauer I

Fig. 2 Lucrare realizată de elev

Fig. 3 Paolo Uccello, Bătălia de la San Romano

Există și ritmuri plastice **binare, ternare și poliritmice.**

Ritmul binar presupune realizarea a două registre într-o compoziție: un plan mai jos și unul mai sus. Elementele ritmice se repetă într-un anumit sens, atât în planul de jos, cât și în cel de sus (Fig. 2).

Fig. 1 Lucrare realizată de elev (ritm spiralat)

Fig. 2 Lucrare realizată de elev

Ritmul ternar cuprinde trei registre (Fig. 4).

Poliritmia presupune mai multe registre, în care se repetă grupuri de elemente ritmice (Fig. 3).

Fig. 3 Lucrare realizată de elev

Fig. 4 Lucrare realizată de elev

Realizează o compoziție cu ritm circular cu un centru de interes, cu element stimulant (de la care se va începe lucrarea) cercul sau spirala sau o compoziție cu personaje (compoziție figurativă) cu ritm binar sau poliritmie cu mai multe centre de interes.

6. Recapitulare

1. Alege o imagine dintre cele de mai jos și realizează un crochiu, apoi o schiță.

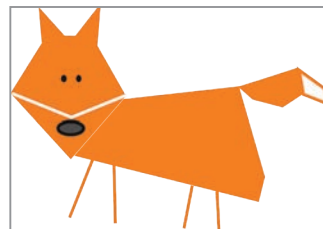
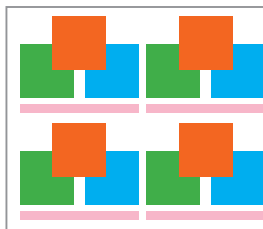
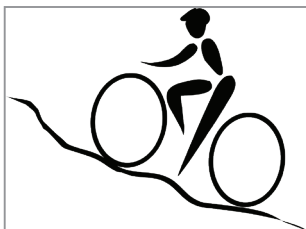
2. Descrie o modalitate de lucru prin care poți să creezi forme spontane.

3. Realizează corespondența.

stilizare

crochiu

schiță

4. **Diagrama Venn** Completează o diagramă după modelul de mai jos, pentru a compara schița cu crochiul.

Asemănări

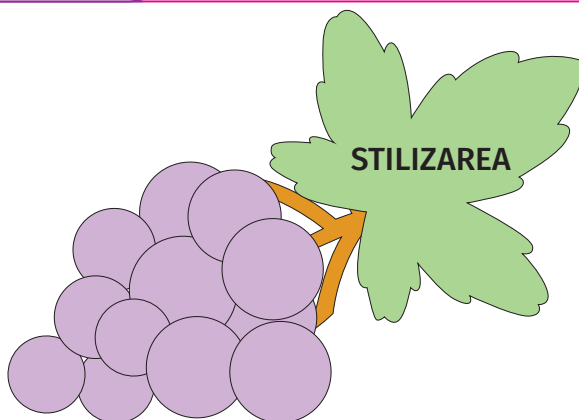
schița

Se utilizează linia.

crochiul

5. **Ciorchinele**

Completează un *ciorchine* precum cel alăturat, cu noțiuni referitoare la stilizare.

7. Evaluare

Stilizează forme din natură prin geometrizare, extragere, interpretare și realizează cu ajutorul lor o compoziție decorativă în care să utilizezi un tip de ritm din cele studiate.

Criterii de evaluare:

- Stilizarea formelor;
- Utilizarea unui tip de ritm;
- Respectarea temei (compoziție decorativă).

Interevaluare

Turul galeriei

Expuneți compozițiile voastre în sala de clasă. Faceți „turul galeriei” și scrieți pe post-it-uri comentarii, observații, întrebări cu referire la conținutul compoziției care v-a atras atenția cel mai mult și lipiți-le în dreptul acestora. Autorul compoziției va răspunde la întrebările de pe post-it-uri.

Autoevaluare

Verifică modul în care ți-ai îndeplinit sarcinile, urmărind criteriile și baremul de notare.

Barem de notare

a. 3 p x 1 = 3 p

b. 3 p x 1 = 3 p

c. 3 p x 1 = 3 p

Oficiu 1 p

Total 10 puncte

V. PROIECTE ȘI EVENIMENTE

1. Expoziția
2. Recapitulare
3. Evaluare

1. EXPOZIȚIA

Expoziția este prezentarea publică a unor opere de artă, a unui număr mare de lucrări de pictură, sculptură, grafică, aparținând unor artiști. Expunerea creațiilor de artă se realizează într-un spațiu special amenajat.

Expozițiile se pot realiza în muzee și în galerii de artă.

Muzeul este o instituție care se ocupă cu strângerea, păstrarea și expunerea obiectelor care prezintă interes artistic, științific, istoric etc., pentru a fi expuse publicului.

Galeria de artă este un loc special amenajat în care sunt expuse (pe termen limitat) lucrări ale artiștilor contemporani sau colecții particulare.

Deschiderea oficială a unei expoziții se realizează printr-un **vernisaj**. Acesta marchează momentul în care publicul larg și interesat are acces în expoziție și este organizat de un **curator** de artă (persoană care se ocupă de organizarea și prezentarea artistului și a exponatelor).

O lucrare devine **exponat** după ce a îndeplinit toate cerințele de selecție.

Vizitând o expoziție, elevii pot observa, pot formula păreri și întrebări, pot realiza schițe pentru a înțelege mai bine ceea ce văd și ce mesaj au transmis artiștii în operele lor.

Muzeele organizează expoziții sub forma unor lecții tematice în care elevii (vizitatorii) participă la dezbateri interactive și concursuri. Astfel, sunt invitați să-și manifeste creativitatea, realizând schițe și crochiuri, pornind de la tema expoziției sau o schiță sumară a unui tablou preferat.

În timpul vizitelor la muzeu se respectă anumite reguli: se ascultă în liniște, cu atenție, explicațiile primite, nu se ating obiectele expuse și se păstrează distanța corespunzătoare față de acestea.

Fig. 1 Expoziție

Fig. 2 Expoziție

Fig. 3 Expoziție

Expoziția în școală este activitatea prin care elevii, împreună cu profesorul, expun lucrările realizate la ora de educație plastică pe o anumită temă într-o anumită ordine, într-un spațiu disponibil din școală (sala de clasă, amfiteatru, bibliotecă, sală de festivități, hol etc).

Expoziția va primi un titlu sugestiv.

Expoziția va fi deschisă publicului, respectiv elevi, părinți, cadre didactice ale școlii. În sala expoziției se pot realiza proiecte, dezbateri, activități practice cu sprijinul de specialitate al profesorului școlii. Se poate realiza un tur al expoziției, la finalul căruia elevii își prezintă ideile și impresiile în fața colegilor, aducând argumente pentru acestea. Se dezvoltă astfel spiritul critic și se realizează învățarea activă și argumentativă pe baza observațiilor directe și a analizei.

În organizarea expoziției în spațiile școlare, se respectă următoarele etape:

1. **Selecția** lucrărilor se face în funcție de tema aleasă.
2. **Înrămarea** presupune încadrarea lucrării într-o ramă.
3. **Panotarea** înseamnă aranjarea și gruparea lucrărilor în funcție de acorduri cromatice, dimensiuni, înrămare etc., astfel încât să se realizeze ambianța spațiului expozițional.

4. **Vernisarea** este deschiderea oficială, inaugurarea expoziției.

În ziua deschiderii expoziției, sunt invitate persoane, precum: autorii lucrărilor, organizatorii expoziției, profesori, părinți.

5. **Premierea** are loc după jurizarea lucrărilor de către persoane abilitate în acest sens (profesori de educație plastică, artiști plastici).

Fig. 5 Expoziție

Fig. 4 Expoziție

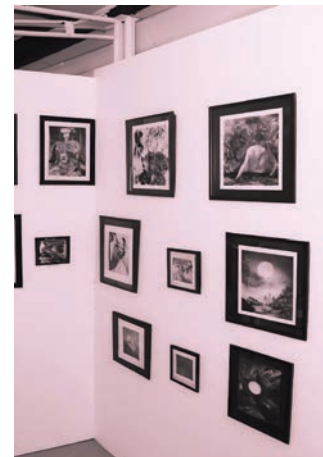

Fig. 6 Expoziție

Joc de rol

Fii ghidul (criticul de artă, curatorul) expoziției de pictură realizată în școală! Prezintă **spațiul** expozițional, **tema** expoziției și **motivul** alegerii acesteia, **modul de panotare** a tablourilor, autorii lucrărilor, tehnicile de lucru folosite, limbajul plastic și compoziția plastică utilizate în tablourile expuse.

Un alt coleg interpretează rolul de vizitator. Acesta adresează întrebări la care ghidul trebuie să răspundă.

Exemplu: Vizitatorul: Care este criteriul de aranjare a tablourilor într-o expoziție?

2. Recapitulare

Alege unul dintre subiectele: *Lumea păsărilor*, *Minunățiile din adâncul mărilor*, *Bucuriile copilăriei*, *Scene din basme*. Este important să alegeți mai mulți elevi același subiect, astfel încât să puteți organiza o expoziție în care să fie reprezentate toate cele patru teme.

Realizează o compoziție plastică, folosind una dintre tehnicile specifice artelor plastice studiate. Încadrează lucrarea într-un paspartu și etichetează-o (titlu și autor), fiind astfel pregătită pentru expoziție.

3. Evaluare

Cu lucrările realizate în ora anterioară de educație plastică, pe care le-ați încadrat într-un paspartu și le-ați etichetat, organizați în școală o expoziție, respectând etapele necesare.

Invitați la vernisare colegi din alte clase, cadrele didactice din școală, părinții, profesori de educație plastică și artiști plastici.

În cadrul expoziției, fiecare elev își va prezenta lucrarea.

Juriul va evalua lucrările și le va premia.

Recapitulare finală

Graffiti

Grupați-vă în 5 echipe. Fiecare echipă își va alege o temă și va avea la dispoziție o foaie de flipchart.

Tema 1. Limbajul plastic

Tema 2. Noțiuni de cultură artistică

Tema 3. Tehnici specifice artelor plastice

Tema 4. Compoziția plastică

Tema 5. Proiecte și evenimente

Reprezentați fiecare temă, studiind și analizând informații, noțiuni și lucrări ale artiștilor din manual, de pe internet (muzee virtuale, site-uri de artă etc.), din albume de artă etc. De asemenea, veți avea în vedere să exemplificați noțiunile, iar pentru evidențierea cât mai clară a acestora, veți realiza/atașa lucrări de dimensiuni mici.

Fiți creativi în modul de realizare a lucrării! Postați foile de flipchart pe pereții din clasă, ca și cum ar fi niște plăci de graffiti. Analizați lucrările fiecărei echipe și completați, dacă veți considera necesar.

Aritmogriף

Completând aritmogriful, vei descoperi pe verticala A-B denumirea culorii care domină într-o compoziție plastică.

1. Arhitectul care a realizat *Casa Milà* din Barcelona.

2. Stilul în care a fost realizat *Palatul Sanssouci* din Potsdam.

3. Repetarea unor elemente de limbaj plastic pentru a asigura raporturi armonioase, într-un tot unitar.

4. Ogiva, contrafortul, rozeta sunt elemente specifice stilului

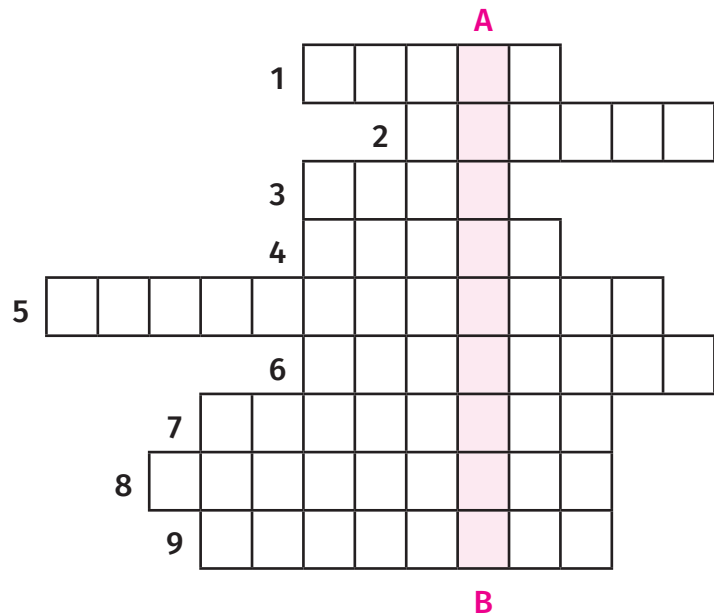
5. Roșu și verde sunt în contrast

6. Complementara lui oranj.

7. Pictura celebră a lui Leonardo da Vinci, în care apare pentru prima dată peisajul în portret.

8. Prezentarea publică a unor creații de artă într-un spațiu special amenajat.

9. Linia care pe parcursul ei are diferite grosimi.

Evaluare finală

Realizează o compoziție plastică pornind de la tema *Hobby-ul meu*. Respectă noțiunile învățate pe parcursul acestui an școlar, pentru a avea o lucrare echilibrată. Atașează lucrării tale o etichetă, ca în model.

Autorul:
Titlul:
Tehnici:
Elemente de limbaj plastic:

Organizați o expoziție cu lucrările voastre și faceți *turul galeriei*.

a. respectarea temei;
b. corelarea titlului cu tema;
c. folosirea unei tehnici de lucru și precizarea ei;
d. folosirea a cel puțin două elemente de limbaj plastic și precizarea lor;
e. acuratețea lucrării;
f. originalitatea.
1,50 p x 6 = 9 p
Oficiu 1 p
Total 10 puncte

Autoevaluare

Verifică modul în care ți-ai îndeplinit sarcinile, urmărind criteriile și baremul de notare.

Interevaluare

Analizează lucrarea unui coleg și spune-i ce îți place cel mai mult. Ce ar fi putut realiza mai bine?

(Auto)evaluarea portofoliului

Alege 15 lucrări din portofoliul realizat pe parcursul anului școlar. Realizează evaluarea acestora, urmărind criteriile de apreciere din modelul fișei de mai jos.

Indicații:

Realizează fișa de evaluare a portofoliului pe o coală, conform modelului de mai jos. Poți utiliza și mijloace tehnologice computerizate (laptop, computer, tabletă etc.). Asigură-te că portofoliul tău îndeplinește următoarele criterii:

1. Lucrările sunt adunate într-o mapă.
2. Fiecare lucrare este etichetată cu titlul lucrării, numele și prenumele tău, clasa.
3. Lucrările sunt ordonate cronologic și datate.
4. Portofoliul conține toate lucrările pe care le-ai avut de realizat.

FIȘĂ-MODEL DE (AUTO)EVALUARE

Lucrarea din portofoliu	Punctaj/Criterii de evaluare AUTOEVALUARE			Punctaj/Criterii de evaluare EVALUAREA PROFESORULUI		
	Respectarea cerinței	Originalitate	Aspect îngrijit	Respectarea cerinței	Originalitate	Aspect îngrijit
						
Lucrarea 1						
Lucrarea 2						
Lucrarea ...						

Dacă ai acumulat mai mult de 50 de steluțe, înseamnă că nivelul cultivării sensibilității și creativității tale în scopul comunicării prin artă este în concordanță cu vârsta ta.

Dacă ai acumulat mai puțin de 50 de steluțe, înseamnă că trebuie să acorzi mai multă atenție posibilităților de comunicare prin artă.

DICȚIONAR

arabesc - 1. ornament specific decorației arabe, care constă din combinații de linii și de motive geometrice sau din combinații de motive reprezentând plante (stilizate). 2. (aici) mod de exprimare prin exces de ornamente; procedeu stilistic care realizează acest mod.

arc butant - arc de sprijin amplasat la exteriorul unei clădiri, având rolul de a prelua și de a transmite unui contrafort o parte din împingerea laterală a bolților; element structural specific arhitecturii gotice.

bazilică - biserică romano-catolică medievală, în formă de dreptunghi, împărțită în interior în trei părți prin șiruri de coloane; (azi) nume dat unei biserici sau unei catedrale impunătoare.

boltă - 1. construcție cu partea superioară în formă de semicerc sau numai bombată. 2. încăpere, gang sau galerie subterană cu tavanul arcuit.

capitel - partea superioară, mai groasă și ornată, a unei coloane.

cariatidă - statuie reprezentând o femeie care susține, ca o coloană, cornișa (partea superioară a unui zid; unui acoperiș), o intrare etc.

contrafort - 1. întăritură masivă de beton sau de zidărie în formă de stâlp paralelipipedic, care formează corp comun cu un zid și care servește la mărirea rezistenței lui. 2. picior al unui turn de extracție înclinat spre exterior.

ecvestru - opera plastică care reprezintă o persoană călare.

fronton - 1. element de formă triunghiulară, mărginit de o cornișă, care încorporează fațada unui edificiu. 2. element alcătuit dintr-o cornișă curbă sau frântă, care se găsește deasupra intrării unui edificiu, deasupra unei uși etc.

grafică - 1. reprezentare prin desen a unei mărimi. 2. reprezentare prin linii, figuri geometrice, hărți etc. a unor date din diverse domenii de activitate. 3. ramură a artei plastice la baza căreia se află desenul fără culori și desenul tehnic și care folosește diverse procedee tehnice precum gravarea, litografia etc. 4. arte care țin de trasarea de linii sau semne pe suprafețe plane. 5. referitor la felul în care se realizează o tipăritură.

logie - galerie exterioară încorporată unei clădiri, acoperită și deschisă către exterior printr-un șir de arcade sprijinite pe coloane

sau pe stâlpi.

mozaic - lucrare de tehnică decorativă, care constă în asamblarea artistică a unor bucăți mici de marmură, de ceramică, de sticlă, de smalt etc. de diferite culori, lipite între ele cu mortar sau cu mastic.

ogivă - sistem de construcție caracteristic arhitecturii gotice, format din intersecția a două arce de cerc dispuse diagonal, care formează structura unei bolți sau a unei deschideri.

paviment - pardoseală a unei încăperi sau pavaj al unei curți interioare, făcute din piatră, mozaic etc., având și o funcție decorativă.

pilastru - stâlp paralelipipedic prevăzut de obicei cu o bază și cu un capitel, care servește ca element de ornamentație sau de consolidare a unui zid.

ronde-bosse - lucrare de sculptură executată complet în relief, nemaifăcând astfel corp comun cu fondul.

rozetă - fereastră circulară de mari dimensiuni, decorată cu vitralii și folosită mult la ornamentarea fațadelor catedralelor gotice.

semn plastic - orice imagine plastică simplă sau compusă care comunică idei, atitudini, sentimente.

sfumato - tehnică folosită în pictură care suprapune multiple straturi translucide de culoare ce sunt aplicate în tușă extrem de subțire, asemănătoare tușei de culoare folosită în acuarelă, pentru a reda senzația de formă, volum și adâncime

vitraliu - panou decorativ din plăci de sticlă colorată sau pictată în culori de smalt, montate în armătură de plumb, folosită la ferestre.

xilografie - procedeu tipografic la care se folosesc forme de tipar gravate în lemn; arta de a grava în lemn.

